

Godina XIV. / br. 48 / rijeka / studeni 2018 / besplatni primjerak

25 godina
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

Učka

pred velikim promjenama

gradovi općine

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić

Marko Boras Mandić

Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

Erik Fabijanić

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128,624

Općina Matulji
Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik:
Mario Ciković
Predsjednik Vijeća:
Darjan Buković

Grad Rijeka
Korzo 16,
51000 Rijeka
T +385 51 209 333
F +385 51 209 334
ured-grada@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednik Vijeća:
Tihomir Čordašev

Grad Opatija
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
grad.opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
dr.sc. Robert Kurelić

Općina Lovran
Šetalište maršala Tita 41,
51415 Lovran
T +385 51 291 045
F +385 51 294 862
opcina.lovran@ri.ht.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik:
Bojan Simonić
Predsjednik Vijeća:
Branislav Petković

Općina Mošćenička Draga
Trg slobode 7,
51417 Mošćenička Draga
T +385 51 737 621
F +385 51 737 210
info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik:
Rikardo Staraj
Predsjednik Vijeća:
Kristijan Dražul

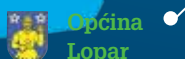
Grad Cres
Creskog statuta 15,
51557 Cres
T +385 51 661 950
F +385 51 571 331
grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijanović

Grad Mali Lošinj
Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T +385 51 231 056
F +385 51 232 307
gradonacelnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnica:
Ana Kučić
Predsjednik Vijeća:
Elvis Živković

Grad Rab
Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T +385 51 777 480
F +385 51 724 777
tajnica@grad-rab.com
www.rab.hr
Gradonačelnik:
Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća:
Željko Peran

Općina Lopar
Lopar 289 A,
51281 Lopar
T +385 51 775 593
F +385 51 775 597
info@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik:
Josip Borić
Predsjednik Vijeća:
Dino Ivanić

Grad Krk
Trg bana Josipa Jelačića 2,
51500 Krk
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik:
Darijo Vasilčić
Predsjednik Vijeća:
Marinko Pavlić

Općina Punt
Novi put 2,
51521 Punt
T +385 51 854 140
F +385 51 854 840
opcina@punt.hr
www.punt.hr
Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Općina Malinska - Dubašnica
Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T +385 51 750 500
F +385 51 750 510
info@malinska.hr
www.malinska.hr
Načelnik:
Robert Anton Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Mirjana Maršić

Općina Baška
Palada 88,
51523 Baška
T +385 51 750 550
F +385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Tanja Grj

Općina Vrbnik
Trg Škujica 7,
51516 Vrbnik
T +385 51 857 099
F +385 51 857 310
info@opcina-vrbnik.hr
www.opcina-vrbnik.hr
Načelnik:
Dragan Zahija
Predsjednik Vijeća:
Ivan Juranić

Općina Dobrinj
Dobrinj 103,
51514 Dobrinj
T +385 51 848 344
F +385 51 848 141
opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr
Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj
Prikešte 13,
51513 Omišalj
T +385 51 661 970
F +385 51 661 982
opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr
Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Anto Trogrlić

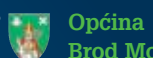
Grad Čabar
Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednica Vijeća:
Vazma Malnar

Grad Delnice
Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednik Vijeća:
Goran Bukovac

Općina Skrad
Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T +385 51 810 620
F +385 51 810 680
opcina.skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr
Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik Vijeća:
Ivan Crnković

Općina Brod Moravice
Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T +385 51 817 180
F +385 51 817 002
opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr
Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora
Ivana Gorana Kovačića 177,
51314 Ravna Gora
T +385 51 829 450
F +385 51 829 460
opcina-ravna-gora
@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr
Načelnik:
Mišel Šouka
Predsjednik Vijeća:
Franjo Ružić

Grad Vrbovsko
Ulica hrvatskih branitelja 1,
51326 Vrbovsko
T +385 51 875 115
F +385 51 875 008
marina.tonkovic@vrbovsko.hr
www.vrbovsko.hr
Načelnik:
Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća:
Jasna Božić

Općina Mrkopalj
Stari kraj 3,
51315 Mrkopalj
T +385 51 833 131
F +385 51 833 101
opcina@mrkopalj.hr
www.mrkopalj.hr
Načelnik:
Josip Brozović
Predsjednik Vijeća:
Zvonko Matković

Općina Lokve
Šetalište Golubinjak 6,
51316 Lokve
T +385 51 831 255
F +385 51 508 077
opcina@lokve.hr
www.lokve.hr
Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednik Vijeća:
Vid Arbanas

Općina Fužine
Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T +385 51 829 500
F +385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Načelnik:
David Bregovac
Predsjednik Vijeća:
Slavko Starčević

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
296.195

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128,624

Najmanje stanovnika
Općina Viškovo
14.445

Najviše naselje
Begovog Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Infrastruktura

Ceste
3.490 km

Željeznice
135,5 km

Luke
86

Zračne luke
4

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
10.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab)
0,11 ha

2-6 90 dana

županijski info

7-11 razgovor**Župan Zlatko Komadina**

Županija smo koja sluša građane i uvijek nastoji riješiti probleme

12-13 vizitka**Cedar d.o.o. Vrbovsko / Kastav**

Velika kastavska priča u Vrbovskom

14-15 na kafe**David Bregovac, načelnik Fužina**

Fužine su Rijeci bliže od nekih dijelova Rijeke

16-17 obljetnice**Književna nagrada Gorskog kotara**

Prvih petnaest godina „Gorančice“

18-19 školstvo**175 godina škole u Klani**

Tradicija i ukorak s vremenom

20-21 među nama**Novi kalendar PGŽ za 2019.**

Punoljetnost županijskih kalendara

22-23 oko nas**Ivo Vidotto, darivatelj krvi**

Moramo pronaći ključ do srca građana

24-29 kartulina**Učka 360°**

Učka pred velikim promjenama

30-31 sport**Torpedo Runners**

Rekreacija koja „puni“ energijom i dobrim „feelingom“

32-37 susjedi**Trst – Trieste – Triest**

Uspavana ljepotica se probudila i sada trči sve brže

38-39 ekološko etno**Mrzlovodički OPG-ovi Agrotim i Mrkvička**

OPG-ovi koji su uspjeli u Gorskom kotaru

40-41 pijat**Planinarski dom Vagabundina koliba, Bribir**

Vrlo poseban restoran, zapravo brend

42-44 reportaža**Oporavište bjeloglavih supova, Beli na Cresu**

U spašavanju supova važne su minute

46-48 pet pitanja**Vladimir Vujnović, sportska i novinarska legenda**

Još živi ideja o Formuli 1 na Grobniku

49 nagradna križaljka

Park prirode Učka

50 info zip

dobitnici nagradne križaljke

51 štorija

Svaki voz pe' stotina mija!

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin
 Primorsko-goranske županije **zeleno i plavo**
 info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Impressum

ISSN 1845-5220 • Izlazi 3 puta godišnje • Godina XIV • Broj 48 • Studeni 2018.

Izdavač:

Primorsko-goranska
 županija,
 Adamićeva 10, Rijeka
 info@pgz.hr
 www.pgz.hr
 tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić,
 Marinko Krmpotić,
 Davor Žic,
 Boris Perović,

Edi Jurković,
 Walter Salković

Fotografije:

Petar Fabijan,
 Rino Gropuzzo,
 Sandro Rubinić,
 Stipe Surać,
 Marinko Krmpotić,
 Damir Škomrlj,
 Walter Salković,
 Arhiva ZIP

Naslovnica:

Petar Fabijan

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo
 Radoičić

Likovno oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i**produkcija:**

Makol marketing,
 Rijeka, narudžba
 oglasa na e-mail:
 makol@makol.hr
 ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv.
 Nedelja

Naklada:

15.000

Idući broj magazina

“Zeleno i plavo” izlazi
 u ožujku 2019.

PGŽ – prva županija prijateljica djece u Hrvatskoj

Prva promišljanja o potrebnim koracima za stjecanje statusa županije – prijateljice djece u Primorsko-goranskoj županiji pojavila su se još 2013. Ova je županija jedna od prvih koje su shvatile važnost donošenja plana i programa djelovanja po pitanju podržavanja razvoja djece i ostvarivanju dječjih prava.

Nepunih pet godina kasnije, taj se trud isplatio jer je Primorsko-goranskoj županiji kao prvoj u Hrvatskoj, uz Krapinsko-zagorsku županiju, 18. svibnja ove godine uručena počasna titula „Županija-prijateljica djece“. Povelja za dobivanje statusa „Županija-prijatelj djece“ uručena je županu Zlatku Komadini na svečanosti povodom 15. obljetnice Hrvatske zajednice županija održanoj u Saboru.

„Mi smo upravo i planirali Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade kako bismo više pažnje posvetili djeci i mladima“, rekao je župan Komadina primajući plaketu Županija-prijatelj djece posebno se pritom zahvalivši na trudu pročelnici Dragici Marač.

Od ukupno 36 jedinica lokalne samouprave u Primorsko-goranskoj županiji, njih 22 pristupile su akciji, dok čak 14 gradova i općina već nosi status „prijatelja djece“.

Upravo je velik broj gradova ili općina koji nose titulu „Grad ili općina-prijatelj djece“ jedan od općih zahtjeva koje je PGŽ ispunila. Za dobar odaziv pristupanju projektu svakako je zaslužna i sama županija, koja je financijski podupirala gradove i općine u ovom projektu.

Ujednačavanje položaja djece u Županiji

PGŽ je u travnju 2018. formalno predala kandidaturu za stjecanje statusa „Županija prijatelj djece“ o čemu odlučuje Savez društava Naša djeca.

Primorsko-goranska županija godišnje izdvaja 28% proračunskih sredstava za projekte koji su izravno ili neizravno usmjereni na djecu, po svim resorima, zdravstva, sporta, obrazovanja, kulture i socijalne politike, a od toga su dvije trećine izvorna sredstva županijskog proračuna.

Osim na one nužne stavke, Primorsko-goranska županija značajna sredstava izdvaja i za projekte koji su iznad zakonskog standarda. Županija primjerice financira produženi boravak učenika-putnika iz

S dodjele priznanja Primorsko-goranskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji

Ponosni na našu djecu i mlade, osluškujemo njihove želje i ideje, a potom im dajemo puno prostora za kreativnost. Titula Županija-prijatelj djece najbolja je potvrda da smo na dobrom putu i svima nam je dodatni poticaj za nove aktivnosti, rekao je župan Zlatko Komadina prilikom dodjele priznanja PGŽ

Primorsko-goranska županija godišnje izdvaja 28 posto proračunskih sredstava za projekte koji su izravno ili neizravno usmjereni na djecu

Primorsko-goranska županija je uporna u nastojanjima da osiguramo što bolji standard u školama, ali i slobodnom vremenu djece i mladih – nova školska sportska dvorana u Matuljima

Počasni status „Županije-prijateljice djece“ baš kao i „Grada ili općine-prijatelja djece“ nosi određene obaveze i nije trajan, već na njegovom održavanju treba i dalje raditi

Gorskog kotara, sufinancira prijevoz učenika srednjih škola i prehranu djece u osnovnim školama.

Nastoji se ujednačiti položaj djece u Županiji uz posebnu brigu za Gorski kotar kao dio Županije koji je obilježen depopulacijom. Uz demografske mjere usmjerene jačanju regionalne konkurentnosti i poticanju poduzetništva, posebna pažnja Županije usmjerena je osiguravanju usluga za djecu, mlade i obitelji koje su djeci potrebne i dostupne u blizini njihova doma. Radi se o Društvenim domovima za djecu i mlade. Važan resurs u Županiji za dječju participaciju predstavljaju dječja gradska i općinska vijeća te dječji forumi koji djeluju pri društvima Naša djeca u pojedinim gradovima i općinama te imaju dugu participativnu tradiciju.

Do otvaranja društvenih domova za djecu i mlade došlo se postupno, a prvo su u Rijeci i Lovranu otvoreni uredi za mlade, nakon čega je u Lovranskoj dragi otvoren i društveni dom. Osluškivanjem potreba djece, ustanovljeno je da djeca s tog područja nemaju adekvatan prostor za provođenje aktivnosti koje organizira Društvo „Naša djeca“ ili tamošnje udruge. Stoga je odlučeno kako će županija, u suradnji s Općinom Fužine preurediti prostor stare škole u Vratima i osigurati da bude na raspolaganju djeci i mladima. Projekt društvenih domova svakako je jedan od primjera dobre prakse i vjeruje se kako bi taj model u skorije vrijeme mogle usvojiti i druge županije.

Čitav niz projekata za djecu

U posljednje dvije godine uređeni su i opremljeni prostori u kojima su otvoreni informativno-edukativni punktovi u Gradu Rijeci i Općini Lovran te društveni domovi za djecu i mlade u Lovranskoj Dragi i Općini Fužine (u kojem je organiziran i opremljen i logopedski kutak). U suradnji s općinama Čavle, Jelenje i Klana dogovoren je model širenja logopedskih usluga.

Primorsko-goranska županija u želji da potakne aktivno pripremanje djece i mladih od najranije dobi na sudjelovanje u društvenom i političkom okruženju od školske godine 2018./2019. u programe za 5. razrede uvela je predmet „Građanski odgoj i obrazovanje“ i time postala i prva hrvatska županija koja provodi ovaj program.

Županija je pokrenula i projekt kojim se utječe na povećanje sigurnosti djece u prometu izradom dva elaborata o prometnoj signalizaciji na prilazima

školama i prometno opasnim pješačkim prijelazima u blizini škola. Dovršena je i analiza najopasnijih prometnica u neposrednoj blizini 57 područnih škola u Županiji, a posebno je inovativan projekt poticanja razvoja socijalnih inovacija koji uključuju djecu osnovnoškolske i srednjoškolske dobi u njihovom slobodnom vremenu.

Radi se o projektu koji uključuje različite društvene skupine u proces stvaranja proizvoda koji su upotrebljivi, autentični, inkluzivni, napravljeni od recikliranog materijala, a u čijoj izradi sudjeluju djeca, mladi i odrasli, uključujući i osobe iz ranjivih skupina, što utječe na razvijanje solidarnosti, prihvaćanja i tolerancije drugih i različitih.

Trinaest dvorana u deset godina

– Djeca i mladi uvijek su u fokusu naše pažnje i naših projekata. Primorsko-goranska županija upravo je zbog toga osnovala Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade. Iz županijskog proračuna financira se značajan broj programa usmjerenih na svu djecu, poput besplatnog prijevoza za učenike, osiguranja pomoćnika u nastavi za sve učenike s teškoćama u razvoju te osiguranju produženog boravka za učenike putnike. U posljednjih 10 godina Primorsko-goranska županija izgradila je 13 školskih sportskih dvorana kako bismo djeci osigurali najbolje uvjete za bavljenje sportom. Uporni smo u nastojanjima da osiguramo što bolji standard u školama, ali i slobodnom vremenu djece i mladih. Uređujemo prostore za njihova druženja i slobodne aktivnosti, a vodimo računa i o tome da javnosti redovito predstavimo izvrsnost naše djece iz različitih područja, od znanosti do umjetnosti i sporta. Ponosni na našu djecu i mlade, osluškujemo njihove želje i ideje, a potom im dajemo puno prostora za kreativnost. Titula Županija-prijatelj djece najbolja je potvrda da smo na dobrom putu i svima nam je dodatni poticaj za nove aktivnosti. Rekao bih da je ovo jedan od najboljih projekata Hrvatske zajednice županija koja je u suradnji i partnerstvu sa Savezom društava Naša djeca Hrvatske dala priliku svim županijama da hrvatskim građanima predstave sve ono što i koliko rade i daju za našu djecu – rekao je župan Zlatko Komadina.

Osim u društvene projekte, Primorsko-goranska županija ulaže i više od 430 milijuna kuna u zdravstvene službe i programe na području zdravstva. Obzirom na rezultate istraživanja „Europske inicijative praćenja debljine u djece“ za 2015./2016. godinu, prema kojima je Hrvatska među prvih pet zemalja s problemom pretilosti djece, značajan je županijski projekt Savjetovališta za prehranu dojenčadi. Savjetovalište djeluje već 65 godina, a pored pružanja informacija roditeljima o pravilnoj prehrani novorođenčadi i djece, potiče mlade majke na dojenje. Uz spomenuti, brojni su projekti županije kojima se pomažu djeca s teškoćama u razvoju i kroničnim bolestima ili pak pruža prevencija i podrška fizičkog i mentalnog zdravlja djece i mladih.

Za kraj dodajmo kako status „Županije-prijateljice djece“ baš kao i „Grada ili općine-prijatelja djece“ nosi određene obaveze i nije trajan, već na njegovom održavanju treba raditi. Vjerujemo da će županija kao i njeni gradovi i općine svojim radom opravdati i zadržati titule.

Edi Jurković

Županija smo koja sluša građane i uvijek nastoji riješiti probleme

Da, spremni smo prenijeti osnivačka prava u Ekoplusu Općini Viškovo ili Gradu Rijeci, ali zlonamjerne su interpretacije da je to bijeg od problema, jer mi u Županiji od problema nikada nismo bježali nego ih nastojimo riješiti. U Marišćini nismo bili investitor niti smo birali tehnologiju, ali smo spremni utvrditi uzroke problema. Sustav mora funkcionirati onako kako piše u uporabnoj dozvoli

Kao što svim stanovnicima ove Županije treba osigurati kvalitetan sustav zbrinjavanja otpada tako i mještanima Viškova, točnije Marčelja, moramo osigurati kvalitetan život u susjedstvu s Marišćinom – župan Zlatko Komadina

Sa županom primorsko-goranskim Zlatkom Komadinom razgovaramo o aktualnim temama kojih smo svjedoci posljednjih mjeseci u javnosti. Posebno se to tiče problematike Centra za gospodarenje otpadom Mariščina, s čime i započinjemo ovaj razgovor.

U PGŽ-u je izgrađen i to najvećim djelom sredstvima europskih fondova prvi centar za gospodarenje otpadom u Republici Hrvatskoj. Mariščina je bila državni pilot projekt, a s obzirom na aktualna događanja očito nije baš dobro da ste u svemu prvi. Možete li pojasniti ulogu Županije u tom projektu?

– Bili smo prvi ne zato jer je to netko tako odlučio, nego zato što smo bili jedina Županija koja je u cijelosti odradila sve pripreme da bi se jedan takav Centar mogao početi graditi i to s europskim novcem. Država je, preko svog Fonda za energetiku i zaštitu okoliša, bila nositelj investicije, a Primorsko-goranska županija tek je jedan od četiri suvlasnika, uz Grad Rijeku, Općinu Viškovo i Komunalno društvo Čistoća, u tvrtki Ekoplus kojoj je Centar za gospodarenje otpadom Mariščina dat na upravljanje. U međuvremenu, po istom modelu i s istom tehnologijom, izgrađen je Centar i u Istri, a u pripremi je gradnja i u ostalim županijama. Riječ je dakle u cijelosti o državnom projektu, a mi smo kao Županija itekako bili zainteresirani da se izgradi jedan suvremeni centar za gospodarenje otpadom, kako bi zauvijek zatvorili odlagališta poput Viševca na Marinićima i sva druga po županiji. Mi kao Županija među osnivačima smo Ekoplusa umjesto svih drugih jedinica lokalne samouprave i njihovih komunalnih društava.

Kao što svim stanovnicima ove Županije treba osigurati kvalitetan sustav zbrinjavanja otpada tako i mještanima Viškova, točnije Marčelja, moramo osigurati kvalitetan život u susjedstvu s Mariščinom. Zbog učestale pojave smrada njima je kvaliteta života ozbiljno narušena i s punim pravom prosvjeduju. I osobno sam se obilaskom tog dijela Viškova u nekoliko navrata uvjerio da je u pojedinim danima, naročito navečer, tamo prisutan izrazito neugodan smrad.

Uprava Ekoplusa dobila je nalog da otkloni uzroke smrada i nađe tehničko rješenje da se ovakva situacija više ne ponavlja. Također tražimo da se osnuje neovisna ekspertna skupina koja će utvrditi uzroke i predložiti mjere za Mariščinu.

Spremni smo prenijeti osnivačka prava u Ekoplusu

Iskazali ste i spremnost da upravljačka prava Županije u tvrtki Ekoplus dijelom ili u cijelosti prenesete Općini Viškovo, Gradu Rijeci ili drugim jedinicama lokalne samouprave, što je izazvalo dosta polemike?

– Županija pojedinačno ima najveći udio u Ekoplusu od 48,72 posto i mi smo, kao što sam već ranije rekao „unutra“ umjesto naših gradova i općina koje imaju izravan interes za rad Mariščine. S obzirom da se Centar nalazi na lokalitetu Općine Viškovo izrazio sam spremnost da im u cijelosti ili dijelom prenesemo osnivačka prava u Ekoplusu, čime bi dobili ne samo veću mogućnost upravljanja, nego i veće financijske benefite od poslovanja Ekoplusa. Zlonamjerne su interpretacije da je to bijeg od problema, jer mi u Županiji od problema ne bježimo nego ih nastojimo riješiti, ali nažalost to nije uvijek moguće brzo i efikasno kako bi željeli. Nas se veoma često poziva da problem riješimo, a onda i proziva ako netko s rješenjem ili brzinom rješenja nije zadovoljan.

Takav je i slučaj s Mariščinom gdje nismo bili investitor niti smo birali tehnologiju, ali smo spremni utvrditi uzroke problema, platiti nezavisnu ekspertizu i tražiti od Uprave da problem otkloni, a ako nisu u stanju, moraju odgovarati. Sustav mora funkcionirati onako kako piše u uporabnoj dozvoli za Centar za gospodarenjem otpadom Mariščina.

Ulaganja u školstvo i zdravstvo dominiraju u našem proračunu

Nekako uvijek u sjeni tema koje u negativnom kontekstu okupiraju javni prostor, ostaju projekti koji podižu standarde školstva, zdravstva, socijale, a samim time i kvalitetu života stanovnika Županije. Obnova i uređenje školskih objekata već je godinama u županijskim prioritetima, a u ovoj godini svjedočimo i svojevrsnom investicijskom „boomu“ kada su u pitanju škole i školske sportske dvorane.

– Ne bih baš rekao da ostaju u sjeni jer te su investicije itekako vidljive. Točno je da smo mi dugogodišnjim kontinuiranim ulaganjem osjetno podigli razinu standarda, objekata i opreme, naših škola u svim dijelovima županije. Ulaganja u školstvo i zdravstvo dominiraju i u našem proračunu. Preko 50 milijuna kuna investicija u školstvo samo u ovoj godini, vjerojatno i je svojevrсни rekord zahvaljujući i velikom projektu energetske obnove čak 9 školskih objekata i to najvećim dijelom europskim novcem. Mi smo spremni dočekali natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i EU fondova, pa je upravo u našoj Županiji i daleko najveći broj objekata uključen u ovaj projekt energetske obnove. Uskoro otvaramo i novouređenu školu s novom školskom sportskom dvoranom u Puntu, započela je gradnja nove škole u Dražicama, nedavno smo, zahvaljujući Gradu Bakru, otvorili novoizgrađenu školsku sportsku dvoranu na Hreljinu, u pripremi je gradnja nove škole u

Marinićima... Gradit ćemo i obnavljati i dalje, gdje god bude trebalo jer želimo da uvjeti za školovanje naše djece u svim dijelovima Županije budu jednaki ili bolje reći, jednako dobri.

Sad se vidi koliko je važna bolnica na Rabu

Nedavni tragični slučaj požara u Lopači i spremnost županijske ustanove, Psihijatrijske bolnice na Rabu, da odmah preuzme većinu pacijenata doveo je u fokus ustanovu u koju je Županija zadnjih godina jako puno uložila. Postoji li plan daljnjih ulaganja i u kom pravcu mislite razvijati tu zdravstvenu ustanovu?

– Danas je Psihijatrijska bolnica Rab suvremena psihijatrijska ustanova, vjerojatno i jedna od najboljih takvog tipa u RH-a. Kada smo je 1994. godine, sukladno novim zakonskim propisima, preuzeli u svojstvu osnivača zatekli smo zapuštene bolničke objekte kojima je prijetilo zatvaranje zbog derutnosti i dotrajalosti. Kada sam preuzeo dužnost župana, 2001. godine, s kolegama sam započeo obnovu dotrajalih zgrada i opreme te ulaganje u kadar bez kojega bi svi ostali zahvati u prostoru bili bespredmetni. Obnovljeni su i prepravljani gotovo svi bolnički odjeli, zamijenjeni su svi krovovi i krovišta, u potpunosti je rekonstruirana zgrada u kojoj je Odsjek za integrativnu rehabilitaciju. Obnovljena je fasada,

balkoni na svim zgradama te postavljeni solarni paneli kojima se grije voda za cijelu bolnicu. Dovršena je temeljita rekonstrukcija energetskog sustava te proveden plan informatizacije bolničkog sustava. Upravo se uređuju i zadnja dva velika bolnička paviljona u što ćemo utrošiti oko 15 milijuna kuna ali i osigurati znatno viši smještajni standard za pacijente. Proširilo se i asfaltiralo bolničko parkiralište te prilazni putovi u krugu bolnice, uređena su igrališta za rukomet, košarku i mali nogomet. Sustavno se uređuje flora botaničkog vrta u kojem je postavljena ulična rasvjeta, videonadzor i sustav navodnjavanja koji se napaja iz bolničkog izvora vode. U cijelosti je obnovljena gospodarska zgrada na 1,7 hektara bolničkog polja lavande te se svake godine organizira berba lavande kao svojevrсни festival lavande u kojem sudjeluju pacijenti, djelatnici i gosti. Psihijatrijska bolnica Rab daljnji iskorak vidi i u okretanju zdravstvenom turizmu, a ta je inače ustanova i najveći poslodavac na Rabu.

Lječilište u Velom Lošinju ide dalje

Kada smo već kod zdravstvenih tema i na drugom otoku, Lošinju postoji lječilište, nekada itekako poznato pogotovo za liječenje plućnih bolesti. Kakvi su planovi PGŽ s tom zdravstvenom ustanovom?

– Lječilište Veli Lošinj nasljednik je Dječje

Točno je da smo dugogodišnjim kontinuiranim ulaganjem osjetno podigli razinu standarda, objekata i opreme, naših škola u svim dijelovima županije – Zlatko Komadina

bolnice za alergijske bolesti koja je radila do 1994. godine, nakon čega je prerasla u zdravstvenu ustanovu čiji je osnivač Primorsko-goranska županija. Lječilišne programe zasniva na pogodnosti koju čine prirodni uvjeti na lokaciji, blaga sredozemna klima koju odlikuje veliki broj sunčanih sati tijekom godine, čisto more i zrak, te veliki kompleksi borove šume i sredozemnog raslinja na lokaciji Lječilišta i u okruženju. U 1. fazi tijekom 2013 – 2015. godine Županija je obnovila središnji objekt kompleksa Lječilišta Veli Lošinj, Villu Elisabeth – Park I i vanjsku infrastrukturu. Uređeno je 27 soba standarda 3+ s ukupno 54+12 pomoćnih kreveta, u vrijednosti više od 15 milijuna kuna.

U 2017. godini započela je 2. faza koja uključuje: rekonstrukciju, nadogradnju i dogradnju objekta Medicinskog trakta s hidroterapijom. Ukupna površina rekonstruiranog objekta Medicinski trakt s hidroterapijom bit će 1.763,18 m². Novi objekt u potpunosti će se prilagoditi osobama s invaliditetom i europskim standardima uređenja medicinskih prostora, a vrijednost radova je viša od 16 milijuna kuna. Nakon završetka izgradnje Medicinskog trakta, u idućim se godinama planiraju sljedeće faze projekta: rekonstrukcija i nadogradnja objekta Park II i aneksa kuhinje, uređenje Parka vitalnosti uz prethodnu analizu statusa i kategorije zaštite, tzv. povijesnog perivoja u sklopu park-šume Podjavori, kao i rekonstrukcija i dogradnja preostalih objekata u Parku. Cilj je osigurati smještajni kapacitet od 300 kreveta. Lječilište će biti otvoreno tijekom cijele godine te će također biti orijentirano ka zdravstvenom turizmu.

**Dovođenje vode na Platak
zaokružuje ciklus ulaganja**

Među možda i najvidljivijim županijskim projektima je Platak, koji ponovno postaje omiljena cjelogodišnja destinacija za skijaše i rekreativce. Do koje razine Županija uopće može ulagati u Platak?

– Mislim da smo s ovim na nedavnoj sjednici Županijske skupštine usvojenim investicijskim projektom izgradnje vodospreme čime dobivamo mogućnost umjetnog zasnježenja Platka zaokružili taj višegodišnji ciklus ulaganja u infrastrukturu, opremu i razne sadržaje. Od 2009. godine do danas iz županijskog proračuna i proračuna ŽUC-a u projekt Platka uložili smo preko 42 milijuna kuna. S ovom investicijom i vodospremu taj iznos će preći 60 milijuna kuna. Platak je već danas prepoznatljiv skijaški i izletnički lokalitet koji nudi sadržaje kroz sva godišnja doba. Ono što bi bio daljnji veliki razvojni iskorak je izgradnja smještajnih kapaciteta, nove moderne žičare, a najvažniji

ali i najzahtjevniji posao je dovesti vodu do Platak, uređenje komunalne infrastrukture za gradnju novih smještajnih kapaciteta. Vjerujem da bi za ulaganje u Platak interes mogli pronaći i hotelijeri.

Velik potencijal frankopanskih kaštela

Veliki iskorak napravljen je i u revitalizaciji i afirmaciji bogate kulturne baštine PGŽ. Trenutno je u tijeku veliki projekt obnove frankopanskih kaštela. Kada će biti dovršen i što novoga u ukupnoj kulturnoj ali i turističkoj ponudi ovog kraja donosi?

– Primorsko-goranska županija područje je iznimno bogate kulturne i povijesne baštine, duboko utkane u identitet ovoga kraja i ljudi

koji su se u dugom povijesnom razdoblju ovdje naseljavali, ali i svih nas koji na ovim prostorima danas živimo. Kontinuiranom brigom i očuvanjem kulturnih dobara na svom području namjera je uključiti ih u suvremeni život, svjesni njihovog gospodarskog i razvojnog potencijala. Stoga su još 2005. godine započela ulaganja u obnovu i konzervaciju frankopanskih kaštela, dok je projekt Kulturno-turistička ruta Putovima Frankopana nastavak valorizacije i revitalizacije ovih vrijednih baštinskih zdanja. Projekt je to koji objedinjuje prirodnu, kulturnu, gastronomsku i turističku ponudu našeg kraja te ukazuje na povezanost naše srednjovjekovne povijesti s europskim krugom. Ujedno, bit će to veliki poticaj razvoju našeg zaleđa i Gorskog

kotara, jer se većina sadržaja nalazi izvan turistički najaktivnijih obalnih područja. Cilj je to bogatstvo naše kulturne baštine znalački pretvoriti i u turističke adute. Sve je to dodatni doprinos Primorsko-goranske županije projektu Rijeka EPK 2020 u kojem sudjelujemo s dva županijska projekta – Lungomare i 27 susjedstava.

Zajedničkim znanjem i zajedničkom kreativnošću uvijek se može postići više. Tako je u projektu EPK, kao i svim drugim projektima, temama i dilemama s kojima se svakodnevno susrećemo. Više glava više zna. Samo treba voditi računa da čim više glava ostane u ovom kraju. To je odgovornost svih razina uprave, državne, lokalne i regionalne. ■■

Cilj je bogatstvo naše kulturne baštine znalački pretvoriti i u turističke adute

Velika kastavska priča u Vrbovskom

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

2011. godine počela ova velika priča
kojoj je krajnji cilj imati u Europi jedno
od najkvalitetnijih i najvećih postrojenja
vezanih uz rad s tvrdim drvom

Cedru je tržište posvuda
po svijetu – Japan, Kina,
Indija, Vijetnam, Sjeverna
Amerika, Sjeverna
Afrika, Bliski Istok... Sve
što se proizvede, ističe
Darko Prodan, prodava
se bez poteškoća pa
jedini problem najčešće
predstavlja nabava
sirovine

Kad bi se na području Primorsko-goranske
županije tražilo poduzeće koje u svojoj srži
nudi taj primorsko-goranski, odnosno zeleno-
plavi element, onda je kastavsko poduzeće Cedar
u najužem vrhu. Naime, sjedište Cedra je stari
lijepi Kastav, ali srce proizvodnje i mjesto s daleko
najviše zaposlenih je Vrbovsko gdje u velikoj
Cedrovoj pilani radi 250 uposlenika. No, nije to sve
jer u iznajmljenim pogonima u Udbini i Otočcu,
dakle u susjednoj Ličko-senjskoj županiji, Cedar
ima još oko 150 uposlenih pa je, s onih dvadesetak
koji rade u središtu firme u Kastvu, Cedar danas
vrlo jako poduzeće s više od 400 uposlenih što je
itekako respektabilno.

Dojam se dodatno pojačava kad u ovu igru
brojki uključite zaista velika financijska ulaganja
(više od 80 milijuna eura) zbog kojih je danas
Cedar u samom vrhu ne hrvatskih, već i europskih
ulaganja u poslove s tzv. tvrdim drvom, što je u
slučaju Cedra bukva. O kakvom je poduzeću riječ

Kvalitetan proizvod
govori sve jezike

i kako to da Cedar tako uspješno veže primorski
i goranski dio svoje Županije govori nam čelni
čovjek Cedra, Darko Prodan:

„Kad je o toj zeleno-plavoj poveznici riječ onda
treba reći kako je, iako sam rođen u Rijeci, moja
obitelj u to doba živjela u Gerovu gdje je tata radio
u drvoprerađivaštvu. Četiri sam godine imao kad
smo se, opet zbog posla, preselili iz Gerova u
Čabar gdje sam završio prva tri razreda osnovne
škole, a onda smo se, nakon tih mojih prvih
deset-jedanaest godina života u Gorskom kotaru,
preselili u Kastav gdje i danas živimo i gdje središte
firme, ali najveći posao je, i ostatak će, u Gorskom
kotaru, odnosno Vrbovskom“, pojašnjava Prodan.

Novim pogonima za maksimalnu iskoristivost sirovine

Nakon djetinjstva u Gerovu i Čabru Darko
Prodan je poslom završio na drugoj strani Gorskog
kotara, u Vrbovskom:

„Osobno se već 25 godina bavim ovim poslom,
najprije kroz prodaju, a sad i kroz proizvodni dio.
Cedar je već duži niz godina u vrhu pilarskog
posla s bukvom pa je, primjerice, neko vrijeme
čak četrnaest pilana radilo uslužni prorez za
Cedar, a 2011. godine smo imali čak 185.000
kubika tzv. uslužnog proreza. No, onda se na
terenu počelo mijenjati stanje vezano uz sirovinu
i bilo je jasno da ako dalje želimo raditi, moramo
imati vlastiti pogon. I tako smo odlučili potražiti
pogodnu lokaciju, a od niza ponuđenih najviše

Darko Prodan, direktor i vlasnik tvrtke Cedar

nam se dopalo Vrbovsko u kojem su postrojenja
smještena uz željezničku prugu i nedaleko su
od autoceste, a uz to ljudi tog kraja imali su
tradiciju rada u pilanarstvu. Našli smo zajedničku
riječ s lokalnom samoupravom, kupili pilanu i
nekretnine i tako je 2011. godine počela ova naša
priča kojoj je krajnji cilj imati u Europi jedno od
najkvalitetnijih i najvećih postrojenja vezanih uz
rad s tvrdim drvom.

Cilj smo počeli ostvarivati izgradnjom kvalitetne
infrastrukture pri čemu nam je prvi korak
koji smo uspješno priveli kraju bila izgradnja
kogeneracijskog postrojenja snage 1,9 megawata
koje nam služi da koristimo toplinsku energiju
za naša sušarska postrojenja – najveća u Europi
kad je riječ o obradi bukve. Trenutačno smo u
poslovima rušenja starog i izgradnje potpuno
novog pilanskog postrojenja. Naravno, riječ će biti
o najmodernijoj pilanskoj tehnologiji u svijetu,
a koliki je obuhvat tog posla možda najbolje
pokazuje činjenica da će oprema biti dopremljena
s čak 100 kamiona. Nakon toga na red dolazi
izgradnja tvornice peleta koja će nam pomoći
da u stopostotnom dijelu iskoristimo sirovinu i
da krajni proizvod bude ekološki i vrhunski i to
u svjetskim okvirima, a završni dio investicije je
pogon lijepljenih ploča za kojeg je građevinski dio
gotov, ali ćemo u njegovo pokretanje ići nakon
što s radom krene tvornica peleta. Time ćemo na
jednom mjestu imati veliku pilanu te pogone za
proizvodnju peleta i lijepljenih ploča što će značiti
maksimalnu iskoristivost sirovine i još veću
uspješnost na svjetskom tržištu“, govori Prodan.

Najveća investicija u drvnj industriji

A tržište im je zaista posvuda po svijetu –
Japan, Kina, Indija, Vijetnam, Sjeverna Amerika,
Sjeverna Afrika, Bliski Istok... Sve što se proizvede,

Velika pilana gdje radi 250 uposlenika
zamašnjak je privrednog razvoja cijelog
ovog kraja

Županija može pomoći

„Županija bi nam mogla
pomoći pri rješenju ulaza s
županijske ceste prema našim
postrojenjima, dodaje Prodan
i pojašnjava: „Dnevno prema
nama i iz našeg pogona ide oko
130 kamiona. Što to znači za
logističku organizaciju u pogonu,
kao i za promet u gradu, ne
treba govoriti pa bi zaista bilo
dobro da ŽUC, jer tu je riječ o
županijskoj cesti, pomogne i
nađe rješenje, tim više što smo
mi platili izradu prometnog
rješenja ulaza. Nažalost, ništa se
nakon toga nije pokrenulo. Mi
bismo i sami u to krenuli, ali nam
zakoni ne dozvoljavaju jer je riječ
o županijskoj prometnici“, ističe
Prodan.

Tehnologija i kvalitetni radnici

Uz oko 400 uposlenih Cedar
ima i trideset svojih kamiona te
vozni park drugih vrsta strojeva
potrebnih za posao kojim se
bave. Ulaganja u tehnologiju su,
ističe Prodan, najbitnija: „Bez
kvalitetne tehnologije i najbolje
moguće infrastrukture vezane
uz pilanarstvo ove vrste – nema
napretka. Uz to mi smo u
modernizaciju prisiljeni ići i zbog
toga što je sve teže naći kvalitetne
radnike pa se i stoga moramo
okretati osuvremenjavanju
proizvodnog procesa i što većoj
zastupljenosti tehnologije“, rekao
je Prodan.

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO*Cijeli fužinski kraj je zaista
svojevrsno predgrađe Rijeke
i ovdje je sigurno ljepše
živjeti nego u gradu*

Fužine su Rijeci bliže od nekih dijelova Rijeke

Kad bismo među načelnicima primorsko-goranske županije tražili onoga koji najviše odgovara pojmu zeleno-plave županije onda bi u samom vrhu – možda čak i na prvom mjestu – bio David Bregovac, načelnik Općine Fužine. David je rođeni Riječanin i uz grad podno Učke veže ga djetinjstvo, mladost i znatan dio života, ali isto su tako čvrste i goranske veze koje su ga i dovele do uspješne kandidature za načelnika Općine Fužine. No, evo priče...

– Goranski dio priče naše obitelji počinje 1994. godine kad moji roditelji po odlasku u mirovinu odlučuju prodati stan na Vežici te kupiti u Liču

kuću sa vrtom. Budući da sam živio s njima, naravno da sam i ja morao doći. Tri godine živim s njima i radim na privatnoj pilani, a u traženju što boljeg posla odlučio sam učiniti ono što je nekada učinio i moj tata – ploviti. Tako sam se prijavio u Croatia Line, dobio posao te do kraja postojanja te firme bio njen dio. Nakon toga sam dobio posao u 3. maju, oženio se te kupio stan na Rujevici. No, budući da je i meni, kao i mojim roditeljima, bila puna kapa stana, ja i supruga odlučili sam što i oni te smo se 2010. godine preselili u Gorski kotar i skućili kraj mojih roditelja. Svima koji se čude toj mojoj odluci poručujem da su Fužine Rijeci bliže od nekih dijelova Rijeke. S područja

Općine Fužina do središta Rijeke treba 25 minuta autocestom, odnosno desetak minuta više starom cestom. Cijeli ovaj kraj je zaista svojevrsno predgrađe Rijeke i ovdje je sigurno ljepše živjeti nego u gradu“, govori Bregovac.

Predsjednik stranke na državnoj razini

Na pitanje kako je kako je ušao u politiku, Bregovac kaže:

– Najprije sam bio sindikalni povjerenik u 3. maju, ali nikako nisam bio zadovoljan mogućnostima sindikata pa sam, u želji da učinim nešto i van tih okvira borbe za radnička prava, odlučio 2010. godine priključiti se Hrvatskim laburistima kojima je tada na čelu bio Dragutin Lesar. Uskoro sam postao član Županijske skupštine pa sam već tada nastojao što više učiniti za Gorski kotar, a pred nepune dvije godine predloženo mi je uoči unutarstranačkih izbora da se kandidiram za predsjednika. Razmislio sam i odlučio pokušati te pobijedio i sad sam već nešto više od godinu dana predsjednik Hrvatskih laburista – stranke rada na državnoj razini. Trudim se u što većoj mjeri širiti naše ideje te stvarati što bolje uvjete života i rada za sve, mada moram priznati da nemamo odgovarajuću medijsku potporu, jer su mediji uglavnom okrenuti tzv. velikim strankama koje su do sada vrlo uspješno srozali ugled Hrvatske i natjerali mnoge mlade na odlazak“, govori Bregovac ističući kako je baš to bavljenje politikom dovelo i do kandidature za mjesto načelnika Općine Fužine:

– Budući da sam bio aktivan kao županijski vijećnik moj rad su uočili i u sredini u kojoj sam živio pa mi se pred prošle lokalne izbore obratio dugogodišnji član Općinskog vijeća Fužine Dražen Starčević koji je na izbore odlučio ići sa svojom nezavisnom listom, a mene je vidio kao potencijalno kvalitetnog kandidata za načelnika Općine Fužine. Moram priznati da sam u samom početku bio malo skeptičan jer sam razmišljao u stilu – ma tko će se u općini koja broji oko tisuću i pol stanovnika koji su često rodbinski povezani, uopće odlučiti za čovjeka koji tu živi šest-sedam godina. No, Dražen i ljudi s njegove liste uspjeli su me nagovoriti, krenuo sam u izbore kao njihov kandidat i – pobijedili smo! Mnogi se pitaju kako, a meni se čini da je odgovor u tome da su naši glasači u meni ispravno vidjeli nekoga tko obiteljski nije vezan ni uz koga i tko će nastojati raditi potpuno objektivno.

U 2019. Fužine će imati vrtić

Koliko posla ima u jednoj općini poput ove shvatio sam nedugo nakon što sam preuzeo mjesto načelnika. Očekivao sam da je stanje uređenije i posloženije, budući da je Općina Fužine bila na glasu kao razvijena. No, umjesto toga naišao sam na niz poteškoća koje je trebalo urediti da bi se uopće moglo dalje. Primjerice, četrdesetak domaćinstava na području Općine Fužine uopće nije plaćalo svoje obveze! Zašto i kako meni je nejasno i u to ni ne želim ulaziti, ali je činjenica da su takve stvari, a uz ovaj primjer ih je bilo

još, usporile naš rad i realizaciju onoga što smo zamislili.

Čim smo krenuli u ovu priču mi smo kao dva svoja temeljna projekta odredili izgradnju vrtića i fužinske zaobilaznice te daljni napredak Općine Fužine na turističkom i svim ostalim područjima. Projekt izgradnje vrtića na lokaciji kraj bivšeg košarkaškog igrališta doveli smo do faze početka izgradnje i ako sve bude u redu vrtić će gotov biti u ožujku naredne godine što znači da će 2019. godine Fužine prvi put u svojoj povijesti imati dječji vrtić. Tu imamo veliku potporu Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Primorsko-goranske županije. Kad je riječ o fužinskoj zaobilaznici tu je stanje puno teže jer je, potpuno suprotno onome što je tvrdila bivša vlast, riješno tek 10 posto od imovinsko-pravnih odnosa! Sad smo prisiljeni to ispravljati, imamo u planu i neke druge varijante i svakako nećemo odustati i nastojat ćemo u ovom našem mandatu učiniti što više – možda i baš sve – da kamioni koji sada prolaze kroz Fužine na Mostićima skrenu prema tzv. Vojnoj cesti u Ličkom polju. Tom bismo zaobilaznicom ne samo „izmjestili“ promet teretnjaka iz središta Fužina i Liča, već stvorili i novu prometnicu koja bi itekako odgovarala i brojnim turistima koji kreću prema Crikvenici, Novom Vinodolskom i tom dijelu Hrvatskog primorja. Naime, od Fužina do centra Novog Vinodola je, ako koristite cestu preko Ličkog polja, samo 32 kilometra, što je puno kraće od sadašnje varijante za koju treba puno više kilometara i vremena“, govori Bregovac ističući kako posao načelnika Općine Fužine nije lagan, ali ga obavlja sa zadovoljstvom i uz puno žara:

– Temeljni mi je cilj što što bolje odraditi ovaj mandat pa u ovom trenutku ni u primisli nemam što će biti za dvije godine pri novim lokalnim izborima i hoću li se kandidirati. Sad je najbitnije ostvariti ono što smo obećali i već započeli, a o svemu drugom razmišljat ću kad za to dođe vrijeme“, zaključio je David Bregovac. ■■

*Pitao sam se: tko će se u općini koja
broji oko tisuću i pol stanovnika koji su
često rodbinski povezani, uopće odlučiti
za čovjeka koji tu živi šest-sedam godina
– David Bregovac*

Turizam treba jačati ponudom i marketingom

„Turizam svakako treba jačati i širiti sadržajima, ponudom i marketingom. Kad razmišljam o turističkim mogućnostima ovog kraja, onda vidim hotele i bazene od jezera Lepenica pa do Ličkog polja. Naravno da bismo do toga došli treba privući jake ulagače, a i sami moramo biti u stanju privlačiti EU sredstva u čemu smo sada onemogućeni nerealnom indeksacijom za koju se nadam da će biti izmijenjena, a jako bih volio da se prema nama promijeni odnos državnih poduzeća kao što su HEP ili Hrvatske šume koje – baš na području turizma – puno mogu pomoći. Zadovoljni smo i zahvalni razumijevanjem koje prema nama iskazuje Primorsko-goranska županija, a nadam se da će i država puno više pomagati“, rekao je Bregovac.

*I u Fužinama žele privlačiti EU sredstva u čemu su
sada onemogućeni nerealnom indeksacijom*

Pred punih petnaest godina, u jesen 2004. godine, na sastanku Uređivačkog odbora „Goranskog Novog lista“, tadašnjeg i današnjeg mjesečnog priloga „Novog lista“ kojim se pozornije prati život na području Gorskog kotara, magistar Vlado Mance, član tog tijela, iznio je zanimljiv prijedlog – pokušajmo osmisliti književnu nagradu koja bi se dodjeljivala za književna djela koja nastaju na području Gorskog kotara, ili su tematski vezana za Gorski kotar, pri čemu autor ne mora nužno biti i Goranin. Ideja iznesena na

nagrade za prozu, publicistiku i liriku. Ideja mr. Mancea je, dakle, zaživjela i razvila se pa je goranska književnost u razdoblju od te 2004. godine pa do ove 2018. godine sustavno praćena, ocjenjivana i procjenjivanja što je nedvojbeno pripomoglo i njenom prepoznavanju van goranskih okvira, kao i motivaciji samih autora da što više rade i promoviraju svoja djela. Posljednjih nekoliko godina pažnje vrijednu potporu daje Primorsko-goranska županija koja osigurava prigodnu financijsku nagradu pobjedniku.

Prvih petnaest godina „Gorančice“

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO i Arhiva ZIP

U proteklih petnaestak godina za nagradu je bilo prijavljeno oko dvije stotine knjiga – ovo su dobitnice

sastanku održanom u ravnogorskom restoranu „Bijela ruža“ već se tada dopala svim članovima Uređivačkog odbora, a dužnost da uobliči ideju u konkretne prijedloge pripala je novinaru Marinku Krmpotiću, goranskom dopisniku „Novog lista“, koji je osmislio temeljne kriterije, kao i ime tog literarnog priznanja. I tako je nastala „Gorančica“ književna nagrade „Novog lista“.

Danas, petnaest godina kasnije, Prosudbenom povjerenstvu već je stiglo nekoliko knjiga koje konkuriraju za „Gorančicu“ koja će za ovogodišnju književnu produkciju biti, po već ustaljenom običaju, dodijeljena u proljeće naredne godine. Svi koji žele sudjelovati u natječaju imaju vremena do kraja siječnja naredne godine prijaviti svoje knjige pri čemu je temeljni kriterij onaj spomenut na početku teksta, a nagrade se dijele tako da se uz glavnu nagradu koju dobija samo jedna knjiga, dijele – ako kvaliteta knjiga to traži – i posebne

Niz sjajnih autora i odličnih knjiga

Te „nulte“ godine osnovano je i Prosudbeno povjerenstvo koje djeluje i danas, a čine ga idejni začetnik mr. Vladimir Mance kao predsjednik te kao članovi prof. Jasminka Lisac i prof. Marinko Krmpotić. Kroz njihove je ruke u proteklih petnaestak godina prošlo oko dvije stotine knjiga, a odluka o svakom pobjedniku donijeta je jednoglasno, ali nakon detaljnih analiza, procjena i razgovora koji su usljeđivali na završnim sastancima do koji je dolazilo nakon čitanja i analize svih prispjelih knjiga za što najčešće treba po dva do tri mjeseca rada. Te prve godine u konkurenciji je bilo 15 knjiga, svečanost prve dodjele „Gorančice“ održana je 30. ožujka 2005. godine u delničkom Hotelu „Risnjak“, a čast titule prve pobjednice „Gorančice“ pripala je brodmoravičkoj pjesnikinji Vesni Crnković za knjigu lirike „Pravovremena predodređenost“. Godinu dana kasnije naslijedio ju je delnički književnik Davor Grgurić za svoju knjigu poetskih eseja „Tajna krila šume“ te potom niz sjajnih autora i odličnih knjiga kojim su pokrivena razna područja književnog stvaralaštva, od umjetničkog vezanog uz prozu, poeziju i dramu pa do publicističkog u kojem prevladavaju knjige o goranskoj povijesti.

Upravo na tom području povijesti, dojam je, ostvaren je pažnje vrijedan iskorak. Izuzetno dobre knjige o prošlosti stvorio je i za njih dobio „Gorančicu“ najuspješniji sudionik ovog književnog natječaja, čabarski proučavatelj povijesti Slavko Malnar koji je svoju prvu „Gorančicu“ dobio 2008. godine za knjigu „Povijest čabarskog kraja“, potom tri godine kasnije za „Prezimana u čabarskom kraju kroz stoljeća“ te zatim i 2014. godine kad je knjigom „Život u prošlosti“ podijelio „Gorančicu“ s delničkim proučavateljem povijesti Željkom Lalošem za knjigu „Povijest delničkog sporta“. Željku Lalošu to je bila druga „Gorančica“ jer je prvu zaslužio dvije godine ranije (2012.) kad ju je dobio u društvu s Miljenkom Balenom za

knjigu „138. brigada HV-a „Goranski risovi“, a uz njih dvoje „Gorančice“ su za odlične knjige o prošlosti dobili još i Karmen Delač Petković 2010. godine za „Selo Gornji Kuti i Hrvatska čitaonica“, Vladimir Mance 2013. godine za „Brod na Kupi“ te Mirela Slukan Altić 2017. godine za „Gomirje: povijest, identitet i fenomeni prožimanja“.

Ovom nizu sjajnih povijesnih knjiga svakako treba dodati i knjigu „Ravnogorski rječnik“ za koju je 2015. godine „Gorančicu“ dobio Zvonimir Erjavec, odnosno knjigu Nade Glad „Goranski MIR-ovi“ kojom je za svoj prikaz života goranskog mirotvorca Franje Starčevića dobila „Gorančicu“ ove godine.

Na području lijepe književnosti „Gorančica“ je osvojena pet puta, a jedini koji ju je uspio dobiti dva puta je sjajni čabarski pjesnik Zlatko Pochobradsky kojemu je to najprije uspjelo 2007. godine za zbirku poezije „Vrata“ te potom i 2016. godine za zbirke „Tišine krik/Portret“ objavljene u jednoj knjizi. Za izvrsnu poeziju „Gorančicu“ je dobila i Mirjana Vidas Pokupeć, Zagrepčanka s podrijetlom iz Benkovca Fužinskog, za knjigu „Govor rijeke“, a i prva „Gorančica“ bila je pjesnička i zaslužila ju je već spomenuta Vesna Crnković za „Pravovremenu predodređenost“. Jedini koji je „Gorančicu“ dobio za umjetničku prozu za sada je Davor Grgurić kojemu je to uspjelo s knjigom poetskih eseja „Tajna krila šume“.

Ženski literarni doprinos

Jasminka Lisac, prof, stalna članica Povjerenstva, napominje kako je petnaestogodišnja tradicija „Gorančice“ bitna i zbog sve značajnijeg broja autorica:

– Kada je prije 15 godina mr. Vlado Mance inicirao „Gorančicu“ kao književnu nagradu, malo je tko vjerovao da će nagrada zaživjeti i potrajati. Naime, općepoznata problematika Gorskoga kotara – rapidno izumiranje, raseljavanje i nestajanje stanovništva kao da je obrnuto proporcionalna književnim i znanstvenim radovima na ovim prostorima i o ovim prostorima. No, suprotno tome, samozatajni autori pišu, istražuju, stvaraju nevjerojatne uratke ponekad dostojne prestižnih sveučilišta. Baš zato je „Gorančica“ kao književna nagrada važna i posjeduje svojevrstu težinu iako je, u konačnici, objektivno-subjektivna procjena članova žirija koji svoju odgovornost shvaćaju iznimno ozbiljno. No, često je u bogatstvo stilskih izričaja i raznovrsnosti žanrova teško prosuditi i izdvojiti najbolje, jer je kvaliteta prijavljenih uradaka najčešće iznimna, bilo da je riječ o publicistici, prozi, poeziji ili znanstvenim radovima.

Od grafičkog dizajna knjiga i vanjske estetike do samog sadržaja, goranski autori uistinu prezentiraju vrijedne i zanimljive knjige: od Zlate Bujan-Kovačević koja je žanrovski vrlo raznovrsna

„Gorančica“ je kao književna nagrada dokazala da ima svoju težinu i odgovornost, ali i smisao i vrijednost – neke od nagrađenih knjiga

Dosadašnji pobjednici Gorančice

2005 – Vesna Crnković: Pravovremena predodređenost
2006 – Davor Grgurić: Tajna krila šume
2007 – Zlatko Pochobradsky: Vrata
2008 – Slavko Malnar: Povijest čabarskog kraja
2009 – Mirjana Vidas Pokupeć: Govor rijeke
2010 – Karmen Delač Petković – Selo Gornji Kuti i Hrvatska čitaonica
2011 – Slavko Malnar: Prezimana u čabarskom kraju kroz stoljeća
2012 – Miljenko Balen-Željko Laloš: 138. brigada HV – Goranski risovi 1992.–1995.
2013 – Vladimir Mance – Brod na Kupi
2014 – Slavko Malnar – Život u prošlosti
Željko Laloš – Povijest delničkog sporta
2015 – Zvonimir Erjavec – Ravnogorski rječnik
2016 – Zlatko Pochobradsky – Tišine krik/Portret
2017 – Mirela Slukan Altić – Gomirje: povijest, identitet i fenomeni prožimanja
2018 – Nada Glad – Goranski MIR-ovi
(Op. a. Godina uz knjigu vezana je uz godinu dodjele nagrade, a same knjige su izdane godinu dana ranije)

stvarateljica u rasponu od dječje literature do erotike, Nade Glad koja istraživačko-novinarskim pristupom istražuje mirotvorca Franju Starčevića, Gordane Podobnik s bogatom zbirkom Zavičaju, poznate znanstvenice i povjesničarke Mirele Slukan Antić koja je istražila povijest Gomirja, Ankice Brekalo koja je osobnu tragediju pretočila u prozu, Karmen Delač Petković posvećenu istraživanju knjižničarstva, Tanju Jakovac i Kseniju Petelin u izdavanju pedagoškog priručnika, Dijanu Arbanas u prikupljanju rječničkog korpusa brodmoravičkog kraja, brojne pjesnikinje poput Vesne Crnković, Božice Lipovac, Ankice Crnić, Đurđice Asić Klobučar, Branke Arh... Ne umanjujući vrijednost ostalih književnih autora, kao jedinoj članici prosudbenog povjerenstva cilj mi je apostrofirati ravnopravnost i angažman ženske populacije u stvaranju kvalitetne i žanrovski bogate literature. Sve u svemu, Gorančica kao književna nagrada dokazala je da ima svoju težinu i odgovornost, ali i smisao i vrijednost, rekla je prof. Lisac. ■■

Prof. Jasminka Lisac:
„Gorančica“ je bitna i zbog sve značajnijeg broja autorica

Vlado Mance, Jasminka Lisac i naš autor Marinko Krmpotić čine Prosudbeno povjerenstvo književne nagrade „Gorančica“

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Škola koja poštuje svoju 175 godina dugu tradiciju, ne živi u prošlosti već ide ukorak s vremenom i modernizira svoj rad – u učionicama su pametne ploče, na stolovima prijenosna računala i tableti, a svoje znanje učenici, uz „konvencionalnije“ načine ispitivanja, pokazuju i putem zabavnih aplikacija kao što su interaktivni kvizovi

Polovica učenika – putnici

Gotovo polovica učenika – njih 56 od ukupno 126 – od škole je udaljeno više od tri kilometra, a uz tako velik broj „putnika“, objašnjava ravnateljica Jelena Grbčić Samardžić, očekivano postoje i poteškoće u organizaciji rada. Međutim, određeno olakšanje trebala bi donijeti i realizacija najave župana Zlatka Komadine prilikom svečane proslave dvostrukog jubileja – da će od iduće godine Primorsko-goranska županija nabaviti kombi koji će olakšati transfer učenika od škole prema udaljenijim mjestima, ali i omogućiti lakše održavanje vanškolskih aktivnosti u poslijepodnevrim satima i subotom.

Tradicija i ukorak s vremenom

Dvije velike obljetnice proslavila je ove godine Osnovna škola Klana – 50 godina od izgradnje školske zgrade te čak 175 godina tradicije školstva u ovom malom mjestu riječkog zaleđa. Škola, koju pohađa 126 učenika iz Klane, Studene, Breze, Lisca, Škalnice i Lazi, s radom je počela 1843. godine, a prvih se godina nastava odvijala na njemačkom jeziku. Nove promjene donijela je 1918. godina, kada je najveći dio Klane – osim Studene – potpao pod talijansku vlast, pa se nastava odvijala na talijanskom jeziku, dok se u Studeni nastava odvijala na hrvatskom jeziku, u privatnoj kući.

Nakon dvogodišnje pauze tijekom Drugog svjetskog rata, nastavu je 1945. godine organizirao učitelj Kazimir Munić, a u spomenici škole zabilježeno je da učenici lijepo govore hrvatski jezik iako je Klana bila pod talijanskom vlašću više od dvadeset godina. Tada se nastava održavala u zgradi vojarne na sv. Roku, a 1968. godine škola se preselila u zgradu u kojoj i danas radi – 10. lipnja te godine prvi je put zazvonilo školsko zvono u novoj školi.

Nova tehnologija u nastavi

Dvostruki jubilej škola je ove godine obilježila nizom aktivnosti, koje su vrhunac imale u svečanoj priredbi početkom lipnja na kojoj su, uz predstavnike škole, Općine Klana na čelu s načelnicom Željkom Šarčević Grgić te Primorsko-goranske županije predvođene županom Zlatkom

Prošlo je 50 godina od izgradnje školske zgrade u veoma dugoj tradiciji školstva u Klani

Komadinom, sudjelovali i brojni sadašnji i bivši učenici i učitelji. Mnogi od njih pronašli su se na izložbi „Povijest školstva u Klani“ postavljenoj u školskom holu.

– Većina fotografija potječe iz arhiva škole, dok je jedan dio privatno vlasništvo osoba koje su bili sudionici povijesti školstva u Klani. Izložba prikazuje bogatstvo školskog života i aktivnosti učenika kroz povijest. Fotografije nisu postavljene kronološkim redom zbog nemogućnosti otkrivanja godina u kojima su nastale. Svima smo jako zahvalni na pomoći u realizaciji tog projekta, govori ravnateljica Jelena Grbčić Samardžić.

No, škola koja poštuje svoju 175 godina dugu tradiciju, ne živi u prošlosti već ide ukorak s vremenom i modernizira svoj rad – u učionicama su pametne ploče, na stolovima prijenosna računala i tableti, a svoje znanje učenici, uz „konvencionalnije“ načine ispitivanja, pokazuju i putem zabavnih aplikacija kao što su interaktivni kvizovi.

– Prije tri godine ušli smo u pilot projekt e-škola, kao jedna od 20 uključenih škola u Hrvatskoj i potrudili smo se tu prednost čim više iskoristiti. U tri godine pomak je jako velik i vidljiv, kada je CarNET provodio evaluaciju napretka, mi smo s „dvojke“ stigli na „četvorku“. Učitelji pohađaju dodatne edukacije i trude se čim više novu tehnologiju koristiti u nastavi, a djeca su tu novinu odlično prihvatila, uče opuštenije i više toga im

U povijest ove institucije bit će upisana i 2015. godina kada škola digitalizirana i hrabro „zakoračila u budućnost“

„ostane“, kaže ravnateljica, čije riječi potvrđuju i brojke – prosjek ocjena sa 4,27 u školskoj godini 2012./13. lani je porastao na 4,5. Jednako tako, rastao je i broj odlikaša – s udjela od 44 posto u 2012./13. školskoj godini, do više od 60 posto lani.

Škola kao „drugi dom“

– S pametnom pločom radimo na novom gradivu ili igramo edukativne kvizove kao što je Kahoot, preko tableta. Gledamo zanimljive teme i edukativne filmove, imamo interaktivnu nastavu iz geografije i matematike i puno drugih stvari. Je li bolje ovako nego preko stare ploče i krede? Uf, puno je bolje ovako, nastava je puno zanimljivija i lakše se uči, prenosi svoje dojmove Maxim Samardžija, učenik 7. razreda klanjske škole.

Nakon 1843. godine kada je škola počela s radom, 1968. godine kada je izgrađena nova škola, u povijesti bi ove institucije trebala biti upisana i 2015. godina kada škola digitalizirana i hrabro „zakoračila u budućnost“. A u budućnosti, najavljuje ravnateljica, učenje bi trebalo biti tek jedan od aspekata školskog života.

Školu pohađa 126 učenika iz Klane, Studene, Breze, Lisca, Škalnice i Lazi

Suradnja

Županija nam puno pomaže u radu škole, otkriva ravnateljica Jelena Grbčić Samardžić. Između ostalog, iz županijskog proračuna financirana je promjena krova škole obavljena ove godine, lani obnova kotlovnice, a osim toga županija financira i niz programa izvan standarda. Osim toga, ističe ravnateljica, veliku podršku imaju i od Općine Klana s kojom njeguju dobru suradnju i kao škola često sudjeluju u brojnim projektima i događanjima.

Ravnateljica Jelena Grbčić Samardžić

Izložba „Povijest školstva u Klani“ postavljena je u školskom holu

Napisao: Edi JURKOVIĆ
Fotografije: Marko Gracin i Arhiva ZIP

Punoljetnost županijskih kalendara

Neke od tematskih
naslovnica PGŽ kalendara

Primorsko-goranska županija po osamnaesti put priprema i tiska tematsko-edukativne novogodišnje kalendare i rokovnike, te i na taj način doprinosi promociji prirodnih ljepota, kulturnih, muzejskih, umjetničkih kao i drugih posebnosti „zeleno plave županije“

Nova godina – novi zidni kalendar, nepisano je pravilo trčanja u korak s vremenom. Stari kalendari kojih smo se nagledali bacaju se u spremnike za papir, a tek rijetki ih zadržavaju. Domaćice ponekad kao „masni“ papir koji će poslužiti za neko podlaganje, a kompulzivni sakupljači vezat će se uz pojedine fotografije te ih odložiti na poveliku hrpu krame u pomoćnoj prostoriji.

Tko se još vezuje uz kalendare, osim nepopravljivih romantičara? Odgovor je – zaljubljenici u Primorsko-goransku županiju. Takvi, a nije ih malo, čuvaju već 17 izdanja županijskog kalendara i nestrpljivo čekaju, novo, 18-to, odnosno kalendar za 2019. godinu.

Primorsko-goranska županija po osamnaesti put priprema i tiska tematsko-edukativne novogodišnje kalendare i rokovnike, te i na taj način doprinosi promociji prirodnih ljepota, kulturnih, muzejskih, umjetničkih kao i drugih posebnosti „zeleno plave županije“.

U godini kada kalendar dostiže punoljetnost pokušajmo se prisjetiti samih početaka. Prvi tematski kalendar Primorsko-goranske županije tiskan je za 2002. godinu, a na njegovim stranicama predstavljene su povijesne povelje (bule) koje su kao eksponati bile izložene u Pomorskom i povijesnom muzeju Hrvatskog primorja.

Svake godine od 2002. do ove 2018. nastojalo se kroz kalendar promovirati projekte ili događaje koji su na neki način obilježili prethodnu godinu. Tako su do sada stranice županijskog kalendara bile posvećene važnim ljudima ili događajima s područja naše županije. Jednom su stranice kalendara krasili primorsko-goranski olimpijci, drugi put su predstavljeni zvončari našeg kraja, a mnogi su upamtili kalendar s tradicijskim nošnjama našeg kraja – Rožicama.

Prisjećamo se i kalendara sa starim primorsko-goranskim poštanskim markama, godine posvećene bioraznolikosti u županiji, zatim onog posvećenog muzejskom blagu, a mnogima se dopao i slasni kalendar o kvarnerskoj gastronomskoj ponudi („zeleno i plavo na pijate“). Posljednjih godina kalendari su vezani uz značajne projekte koje vodi Primorsko-goranska županija poput projekta „Mala barka“. Tako je pred objektivom Petra Fabijana ovjekovječen kalendar za 2017. s tradicijskim barkama koji su mnogi kolekcionari pažljivo spremili kao uspomenu. Projekt Putovima

Frankopana nametnuo se pak kao logičan izbor za 2018. godinu budući je to trenutno i najveći EU projekt kojeg provodi Primorsko-goranska županija, a 2018. je i godina obilježavanja 900-te obljetnice dolaska obitelji Frankopan na naše područje.

Upravo je u tijeku priprema kalendara za 2019. godinu, pa smo odlučili zaviriti „iza kamere“ ne bi li doznali što će nam krasiti zidove u idućoj godini.

Prije svega, ono najvažnije, novi kalendar bit će posvećen – glazbi. Kalendar za 2019. se radi u suradnji s Hrvatskom glazbenom unijom – podružnica PGŽ, koja, baš kao i Županija, ove godine u kojoj kalendar postaje punoljetan, obilježava jubilej, dvadesetpet godina postojanja.

– Ideja za ovaj kalendar potekla je od Službe za odnose s javnošću tj. ekipe iz Kabineta Župana. Početna ideja da se radi glazba razrađena je u Službi, svatko je dao svoj doprinos kao i kasnije, kroz operacionalizaciju projekta u kojem su sudjelovale kolegice Rajna Miloš, Saška Mutić i Jadranka Čubrić, koja je preuzela brigu o modelima ispred županijske podružnice Hrvatske glazbene unije. Tako da se može se reći da je produkcijski tim bio u potpunosti ženski – pojašnjava nam Saška Mutić, fotografkinja koja je ove godine zadužena za snimanje.

Novi kalendar za 2019. bit će posvećen glazbi, a radi se u suradnji s Hrvatskom glazbenom unijom podružnica PGŽ – detalj sa snimanja (klape Luka i Vinčace ispred objektiva Saške Mutić)

Dule Jeličić i klapa
Vinčace u Bakru

Kalendar je doznajemo, posvećen našim glazbenicima, članovima HGU s ovog područja, u najširem smislu riječi. U nekoliko mjeseci snimljeno je više od 150 glazbenika u rasponu od Gorana Filipeca do Dražena Turine Šajete i Nene Belana, a uključene su i dvije klape, dječji zbor, Putokazi i jazz glazbenici na čelu s Elvisom Stanićem.

Lokacije za novi kalendar odabrane su diljem županije, od Brseča i Opatije, preko Kastva, Rijeke i Bakra do Crikvenice i Novog Vinodolskog. Zastupljeni su i otoci Rab, Krk i Cres (s dvije lokacije – Osor i Lubenice), a Gorski kotar predstavlja Panova staza u Kamačniku.

Promocija kalendara Primorsko-goranske županije za 2019. najavljena je za kraj studenoga.

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Moramo pronaći pravi ključ do srca građana

Humanost je njegova velika vrlina, a spašavanje ljudskih života nagrada za sav trud. Riječki novinar Ivo Vidotto jedan je od najaktivnijih darivatelja krvi u Županiji, u lipnju ove godine premašio je brojku od 150 davanja. Uistinu prava osoba da već pet godina bude na čelu Savjeta dobrovoljnih davaoca krvi u Rijeci, a pritom i predsjednik Nacionalnog odbora darivatelja krvi pri Hrvatskom crvenom križu.

– Ljudi često nisu svjesni važnosti čina darivanja krvi, koliko samo jedno njihovo davanje godišnje, za koje će izgubiti pola sata, može biti važno za spašavanje života. Pozvao bih svakoga da posjeti odjel pedijatrijske onkologije ili hematologije na Kantridi. Ni jedno od one djece tamo ne bi preživjelo da nema dobrovoljnih darivatelja krvi. Djeca koja se tamo liječe moraju nakon svake kemoterapije dobiti razne krvne komponente da bi regenerirali svoju krv. Jer kemoterapija uništava zločeste stanice, ali i one dobre – objašnjava Vidotto.

Biti regionalno samodostatan

Godišnje za makroregiju koja obuhvaća Primorsko-goransku, Istarsku i Ličko-senjsku županiju treba 27.000 doza krvi. To su potrebe KBC-a Rijeka, pulske i gospičke opće bolnice, te bolnice Lovran.

– Iz godine u godinu se prosjek doza na 100 stanovnika povećava, Rijeka je došla do šest doza, međutim, to još nije dovoljno da bismo mogli pokriti kompletne potrebe našeg zdravstvenog sustava. Istra i Lika također rastu, no još uvijek su tek na nešto više od tri doze na 100 stanovnika. Željeli bismo, a to nam je i cilj, da budemo regionalno samodostadni, znači da ne moramo u određenim slučajevima zvati Zagreb ili Varaždin da nam pošalju krv. Varaždin, primjerice, ima vrlo dobar prosjek, a potrebe su im manje nego što je njihov potencijal. Pokušavamo prodrijeti do svijesti građana jer trenutno daje krv samo pet do šest posto onih koji bi mogli dati krv. Velik uspjeh

O davateljima ne ovise samo ljudi koji su imali neku operaciju ili su doživjeli nesreću nego i ljudi koji preživljavaju zahvaljujući transfuzijskim terapijama – u Kliničkom zavodu za transfuzijsku medicinu KBC-a

Pokušavamo prodrijeti do svijesti građana jer trenutno daje krv samo pet do šest posto onih koji bi mogli dati krv – Ivo Vidotto

bi bio kad bismo došli do deset posto, time bismo pokrili sve naše potrebe.

Vidotto ističe da se u želji širenja kruga darivatelja krvi organiziraju akcije unutar velikih poduzeća pa su tako nedavno organizirane akcije u Erste banci i u Jadran Galenskom laboratoriju.

– Odazvalo se dosta ljudi između 35 i 40 godina koji nikad nisu dali krv, rekli su mi da im to nikad prije nije palo na pamet. To znači da možda nismo dovoljno agresivni s marketingom u privlačenju ljudi u darivatelje. Kad oglasimo neki apel, kad se radi o nekom konkretnom čovjeku kojemu je potrebna krv, onda se ljudi odazovu, ali često se dogodi da daju krv samo jednom i nikad više. Trebali bismo i puno poraditi na tome da mlade koji prvi put daju krv učinimo vjernim našem pokretu. Društvo bi također trebalo dati svoj obol na način da priznaje veličinu tih skromnih i malih ljudi. Postiglo se da nakon određenog broja davanja darivatelji imaju besplatno dopunsko osiguranje, naši umirovljenici dobiju besplatan prijevoz. Ali svaki grad i općina to drugačije organiziraju, zato se ja borim da na razini države

budu isti uvjeti za sve darivatelje. Ljudima treba dati poticaj da krenu i zato me jako žalosti što još uvijek ima puno poslodavaca koji ne dopuštaju svojim djelatnicima da idu dati krv za vrijeme radnog vremena čak ni kad je hitan slučaj u pitanju. Oni bi trebali biti ponosni što imaju u svojim redovima takve ljude. Ima i svijetlih primjera, tvrtka Domeni na Kastvu je fantastična, direktor i svi djelatnici redovito se odazivaju na akcije darivanja krvi. Ima još direktora koji svojim primjerom pokazuju kako se daje krv, ali nemaju još dovoljno sljedbenika koliko bi ih moglo biti.

Mogućnost darivanja svakodnevna

Kad nije neka akcija u planu, potencijalni darivatelji mogu se javiti na Klinički zavod za transfuzijsku medicinu, na drugom katu Poliklinike u riječkoj bolnici.

– Mogućnost darivanja je svakodnevna, a srijedom i četvrtkom čak do 19 sati, tako da ljudi koji rade ujutro mogu darivati krv nakon posla. Može se pratiti i kalendar akcija na internetskoj stranici Crvenog križa ili semafore koji pokazuju stanje zaliha, što bi isto mogao biti poticaj da se da svoj mali doprinos. Redoviti darivatelji će uvijek davati krv, ali oni su ograničena baza, a mi trebamo tu bazu proširiti. To je naš cilj, a teško ćemo ga ostvariti bez pomoći medija. Moramo pronaći pravi ključ da otvorimo vrata srca građana.

Semafor stanja zaliha krvi može se vidjeti na stranicama Kliničkog bolničkog centra, Gradskog društva Crvenog križa i Županijskog društva Crvenog križa.

– Semafor se mijenja na dnevnoj bazi i ne znači da ne treba darivati krv ako je stanje dobro jer je dovoljna jedna prometna nesreća da poremeti kompletnu ravnotežu. O davateljima ne ovise samo ljudi koji su imali neku operaciju ili su doživjeli nesreću nego i ljudi koji preživljavaju zahvaljujući transfuzijskim terapijama. To su hematološki i onkološki bolesnici koji stalno moraju dobivati krv jer bez toga ne bi mogli živjeti.

Vidotto ističe ograničavajuće faktore za darivanje krvi. Inače se sve indikacije i kontraindikacije mogu pronaći na stranicama Crvenog križa i KBC-a.

– Potencijalni darivatelj mora imati navršених 18 godina i više od 55 kilograma jer se uzima 450 mililitara krvi, a osobe koje su sitnije građe to bi teže kompenzirale. Opće zdravstveno stanje darivatelja bi trebalo biti dobro, znači da ti ljudi nisu imali u zadnje vrijeme neke bolesti ili operacije, odnosno da se unazad šest mjeseci nisu tetovirali ili stavljali piercing. I nakon uzimanja antibiotika mora proći mjesec dana. Prije uzimanja krvi provjerava se opće zdravstveno stanje, pogotovo željezo u krvi. Krv se provjerava i na sve krvlju prenosive bolesti.

Sa svojih 150 davanja krvi Vidotto je među rekorderima u Rijeci i Županiji

Nisu važni rekordi

Vidotto od 2006. godine daje krv na staničnom separatoru, što je značajna razlika u odnosu na klasičan način darivanja krvi.

– Na separatoru se krv odmah separira i centrifugira i uzimaju trombociti i plazma, a darivatelju se vraćaju eritrociti. Na takav način se prikupi toliko trombocita koliko bi klasičnim načinom dalo deset darivatelja. Međutim, sam čin davanja krvi traje malo duže, sve zajedno oko sat i pol. Za to treba imati dobre vene i biti psihofizički stabilan, a i imati dovoljan broj trombocita jer inače to nema smisla raditi.

Sa svojih 150 davanja krvi Vidotto je među rekorderima u Rijeci i Županiji.

– Vjerojatno ih nema puno koji su dali više od mene, ali meni nije u interesu da se moje ime spominje u kontekstu nekakvih rekorda nego mi je samo važno da mogu pomoći ljudima. Mogao sam imati i još više davanja, ali imao sam nekoliko pauza, recimo dvije godine kad sam živio vani ili kad nisam mogao davati. Čak ni u vojsci nisam davao krv nego ovdje kad sam bio na redovnom dopustu, bio sam vjeran našem KBC-u. ■■

Nestali veliki kolektivi i njihovi darivatelji

Vidotto je pet godina na poziciji predsjednika Savjeta darivatelja, napominje da je to pet godina rada i truda.

– Izmijenili su se uvjeti u odnosu na nekad, kad su u Rijeci postojali veliki kolektivi i kad smo imali jake tvorničke aktive. Bilo je tada dovoljno preko razglasa objaviti da se traže npr. davaoci „A pozitivne grupe“ i za pola sata bi ih čekao autobus i vozio na transfuziju. Sada toga nema, sada treba kapilarno raditi da bismo pridobili darivatelje. Moramo djelovati na poslodavce koji bi mogli dati svoj mali doprinos time da daju svojim djelatnicima koji daruju krv jedan slobodan dan. Mnogi se osvijeste tek kad njima zatreba, a imamo i takvih primjera ljudi koji su počeli davati krv kad je to trebalo nekome njima bliskome. Mi činimo koliko god možemo, i dalje osmišljavamo aktivnosti da potaknemo ljude na darivanje krvi.

Napisao: Davor ŽIC
Snimili: Petar FABIJAN i Stipe SURAC

Užurbani razvoj turizma traži i pospješuje razvoj prateće infrastrukture, a Javna ustanova Park prirode Učka, pod čijom se „ingerencijom“ nalazi većina najviše kvarnerske planine, upravo priprema najveći projekt u povijesti Učke, „Učka 360“, vrijedan čak 50 milijuna kuna uglavnom iz fondova EU namijenjenih infrastrukturi nacionalnih parkova i parkova prirode

Nalazi iz Vele peći u Veloj dragi, datiraju 10 tisuća godina prije Krista

S vrha Učke pruža se potpun pogled na sve strane svijeta

Učka pred velikim promjenama

kraja zapisana je na njenim obroncima – od prvih ljudskih civilizacija koje su ovdje boravile prije dvanaest milenija, preko staroslavenkih vremena kada su mještani planini davali mitsku dimenziju pretvorivši je u bojište dva glavna božanstva, Peruna i Velesa, zatim ratnih vremena iza kojih su, poput ožiljaka, ostali bunker i rovovi, sve do današnjih dana kada se Učka ubrzano mijenja postajući magnetom za turiste tijekom čitave godine.

Ljudi na Učki žive već više od 12 tisuća godina, još od kraja posljednjeg ledenog doba koje je dotad vječnim snijegom okovane planinske vrhunce učinio pristupačnima ljudskoj vrsti. Jedno od najvažnijih hrvatskih arheoloških nalazišta su Pupićine i Vele peći u Veloj dragi, gdje nalazi, koji datiraju 10 tisuća godina prije Krista, svjedoče o tadašnjem životu malene ljudske zajednice od nekoliko desetaka pojedinaca koja je u ove špilje uglavnom dolazila u jesen kako bi lovila jelene, divlje veprove i pragoveda.

Najveći projekt u povijesti Učke

Bogatstvo flore u koju se ubraja endemski učkarski zvončić i više od 1.300 biljnih vrsta i faune čiji su predvodnici medvjed, vuk i vepar, nekad su privlačili lovce i sakupljače, a danas, u kombinaciji s fantastičnim prirodnim ljepotama i vrhunskim uvjetima za sportske aktivnosti, privlače brojne posjetitelje iz cijelog svijeta. Stazama koje su nekad koristile mlakarice danas jure „downhill biciklisti“, stopama partizana

Ravnatelj JU Park prirode Učka Egon Vasilčić.

koračaju planinari, a s pticama se za zračne struje bore letači na zmajevima i paraglideri. Užurbani razvoj turizma traži i pospješuje razvoj prateće infrastrukture, a Javna ustanova Park prirode

Park prirode Učka

Park prirode Učka proglašen je 1999. godine, a obuhvaća površinu od oko 160 kvadratnih kilometara na području masiva Učke i dijela Čićarije. Parkovno područje prostire se kroz sedam jedinica lokalne samouprave u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji – Grad Opatiju te općine Lovran, Matulji i Mošćenička Draga s kvarnerske strane, odnosno Kršan, Lanišće i Lupoglav s istarske strane.

– Vrijednosti zbog kojih je Učka proglašena parkom prirode poznate su već odavno, a leže u njenom reljefu i neposrednoj blizini mora, što je uvjetovalo razvoju specifične klime te bujne šumske vegetacije. Tome valja dodati bogata livadna i druga antropogena staništa na kojima nalazimo brojne endemske, ugrožene i zaštićene biljne i životinjske vrste, navodi se na stranicama Javne ustanove Park prirode Učka.

Budući Centar za posjetitelje u zgradi bivšeg peradarnika na Poklonu

Bivše Inino odmaralište napokon je našlo kupca – koji planira objekt u potpunosti urediti za turizam

Inino odmaralište

Nekadašnje Inino odmaralište ostalo je u lijepom sjećanju brojnih obitelji s područja Liburnije i Rijeke, zbog brojnih nedjeljnih jutra i poslijepodneva provedenih na igralištima ovog objekta smještenog pod Poklonom, na druženju uz roštilj ili vojnički grah iz kuhinje bivšeg odmarališta. Prostrana livada ispod odmarališta, nekad puna ljudi koji su se zabavljali uz badminton, stolni tenis, nogomet, boće ili naprosto uživali u pikniku u prirodi danas je zarasla, igrališta opustjela, a objekt derutan. No, i to bi se trebalo uskoro promijeniti, jer nakon deset godina pokušaja prodaje, bivše Inino odmaralište našlo je kupca – za 5,2 milijuna kuna kompleks je kupila žminjska tvrtka Rudan d.o.o. koja ga planira uskoro urediti i privesti turističkoj svrsi.

Učka, pod čijom se „ingerencijom“ nalazi većina najviše kvarnerske planine, upravo priprema najveći projekt u povijesti Učke, vrijedan čak 50 milijuna kuna. Od toga se 32 milijuna kuna financira iz fondova EU namijenjenih infrastrukturi nacionalnih parkova i parkova prirode, deset posto dodat će Fond za zaštitu okoliša, a preostalih 5 posto državni proračun.

– Projekt smo nazvali Učka 360° iz simbolike – prvenstveno jer se s vrha Učke pruža potpun pogled na sve strane svijeta, ali i zato što ćemo ovim projektom dodati novu dimenziju cijelom spektru naših aktivnosti. Najveći dio odnosi se na izgradnju Centra za posjetitelje u zgradi bivšeg peradarnika na Poklonu, koji će zapravo biti mnogo više od toga – na ukupno 1.200 „kvadrata“ korisne površine imat će muzejski dio koji će poslužiti kao „kratak uvod“ u

upoznavanje Učke i svih njenih raznolikosti i prva postaja posjetiteljima prije istraživanja učkarskih staza, caffe bar s igralištem za djecu, trgovinu suvenirima, učionicu za edukaciju djece koju sada možemo raditi samo u prirodi, multifunkcionalnu dvoranu, ali postat će i novo sjedište Javne ustanove Park prirode Učka. To će nam omogućiti znatno efikasniji i jednostavniji rad te smanjiti troškove jer ćemo biti smješteni točno „usred parka“, kaže ravnatelj JU Park prirode Učka Egon Vasilčić.

Planovi za uređenje Parka

Centar za posjetitelje na Poklonu trebao bi zaživjeti negdje na ljeto 2020. godine, jer očekivan početak radova je krajem ove ili početkom iduće godine.

Vojak – uzbrdo

Gosti uživaju u atmosferi planine, a posebno ih se dojmi činjenica da s planinarskih staza imaju fantastičan pogled na more, a to je rijetkost

– Ovo je projekt na kojem radimo već više od 12 godina, jer još 2006. godine krenuli smo s otkupom terena i projektiranjem te projekt uvrstili u prostorni plan parka, objašnjava Vasilčić.

Uz Visitor centar, u sklopu projekta Učka 360° obnovit će se volonterski centar, postojeća ruševna zgrada od osamdesetak kvadrata u Podmaju, ornitološki centar u Rovozni gdje se već godinama u suradnji s udrugom BIOM provode istraživanja i prstenovanja ptica, kao i centar za volontere u Lovranskoj Dragi koji je

Turisti su očarani Učkom, kaže nam vodič ove grupe Austrijanaca Petar Tomašić

Uz Visitor centar, u sklopu projekta Učka 360° obnovit će se volonterski centar, postojeća ruševna zgrada u Podmaju, ornitološki centar u Rovozni kao i centar za volontere u Lovranskoj Dragi koji je lani već dijelom uređen zahvaljujući investiciji Općine Lovran i Primorsko-goranske županije

Sportski turizam

Učka je danas na Opatijskoj rivijeri središte sporta i rekreacije – uz one ekstremne discipline poput letenja zamjevima ili parasailinga s baznom stanicom na Vojaku do laganih šetnji ili vožnje biciklom uređenim stazama – tijekom čitave godine učkarske ljepote privlače posjetitelje. Poučna staza „Plas“, mitsko povijesna staza „Trebišća – Perun“, „Vela Draga“, šetnica „Slap“ i land art staza „Stražica – Sapačica“ privlače sve veći broj posjetitelja, dok oni nešto ozbiljniji planinari sve češće obilaze Opatijsku planinarsku obilaznicu. Učka je i jedno od najatraktivnijih penjališta u Hrvatskoj. Vikendima se u Kanjonu Vele Drage okuplja veliki broj mladih ljubitelja adrenalinskih sportova, slobodnih penjača. Biciklističke staze, ukupne dužine 108 kilometara, odnedavno je moguće savladati i uz pomoć električnih bicikala, dostupnih za najam u Parku prirode.

Slobodni penjači u Kanjonu Vele Drage

Turisti su očarani Učkom

– Projekt Učka 360° značit će velik iskorak u upravljanju parkom, ali i u održivom turističkom razvoju ovog područja. Trendovi posljednjih godina govore o značajnom povećanju turističke aktivnosti na Učki, no mi još uvijek imamo dosta prostora za rast. Učka je u kategoriji parka prirode, nismo strogi rezervat, što znači da je zapravo naša zadaća i da otvorimo prostor čim većem broju ljudi kako bi mogli upoznati učkarske ljepote, bioraznolikost i povijesno-kulturno naslijeđe, ali i da zadovoljimo potrebe lokalnog stanovništva koje se bavi poljoprivredom, šumarstvom i koje na Učki živi. Izazov je kako povezati te dvije zadaće – očuvanja prirode i privlačenja posjetitelja, a to će biti fokus novog plana upravljanja Parkom koji moramo usvojiti iduće godine, za desetgodišnje razdoblje, zaključuje Vasilčić.

Teza o povećanju broja turista na Učki zorno je dočarana još i tijekom Vasilčićeva odgovora – na Poklonu je stao autobus iz kojeg je izašlo petnaestak Austrijanaca u punoj planinarskoj opremi, a još desetak ostalo ih je u autobusu koji će ih prebaciti do druge staze na Učki. Visoka posezona, odnosno kraj listopada ili početak studenog, pogotovo uz sunčano i suho vrijeme, nisu prepreka da na Učki sretnete brojne posjetitelje.

– Turisti su očarani Učkom, s ovom grupom već treći dan idemo po pješačkim stazama na raznim lokacijama i mogu reći da su reakcije više nego pozitivne. Iako su pojedine dionice teške za savladati, gosti uživaju u atmosferi planine, a posebno ih se dojmi činjenica da s planinarskih staza imaju fantastičan pogled na more, to je rijetkost, govori vodič Petar Tomašić.

Učka je, na više načina, „izvor života“ za čitavo područje što se prostiralo pod njenom sjenom – osim što je dala prvo utočište ljudskim zajednicama ovog kraja, danas se većina stanovnika napaja pitkom vodom iz njenih kristalno čistih podzemnih izvora. I pećine u kojima su se sklanjali prvi lovci i sakupljači i bogatstvo voda u utrobi planine posljedica su geomorfološkog sastava Učke, koju karakteriziraju vapnenačke stijene dinarskog lanca i porozni krški reljef s više od 200 speleoloških objekata.

Posljednji učkarski kauboj

Očuvanju biološke raznolikosti na Učki svoj je život posvetio i Đani Jakotić, „posljednji učkarski kauboj“, koji na ranču Bubač ispod Poklona živi sa 13 konja, jednim tovarom, tri krave, 11 koza, dva kunelića, dvije mačke i psom.

– Kako je ovdje? Prekrasno. Nema televizije, radija, novina... Ništa ti ne treba, Učka ti daje sve – to je moj svijet, i televizija i radio i novine. Tu su životinje o kojima brinem, one trebaju mene, ja trebam njih. Cijeli dan provedemo zajedno, na ranču uvijek ima što za raditi. Preko ljeta bude i puno ljudi, dođu djeca pa uživaju, neka od njih nikad nisu vidjela konja ili kravu, to im je poseban doživljaj. A zimi – sve ferma. Bude tiho, mirno... U svakom slučaju, život je ovdje lijep, govori Jakotić dok pušta koze iz štale, dobacujući

Đani Jakotić, „posljednji učkarski kauboj“, na ranču Bubač ispod Poklona živi s 13 konja, jednim tovarom, tri krave, 11 koza, dva kunelića, dvije mačke i psom

Učka je u kategoriji parka prirode, nismo strogi rezervat, što znači da je zapravo naša zadaća i da otvorimo prostor čim većem broju ljudi kako bi mogli upoznati učkarske ljepote, bioraznolikost i povijesno-kulturno naslijeđe, ali i da zadovoljimo potrebe lokalnog stanovništva koje se bavi poljoprivredom, šumarstvom i koje na Učki živi, kaže ravnatelj Egon Vasilčić

po riječ ili dvije svakoj životinji. Posebno mjesto u njegovu carstvu zauzima Brnjo, najstariji konj u Hrvatskoj, koji je od svoje 44 godine života, njih 26 proveo sa Đanijem. Već je oslabio, loše vidi, ali razveseli se kad je u blizni svog ljudskog sudruga...

– Ne nedostaju mi ljudi. Dobro, nije baš da sam daleko od civilizacije, spustim se ja do mjesta.

Dole mi je obitelj, žena, djeca, unuci... Ali na Učki je moj život, tu sam proveo cijeli svoj vijek i ne bih to mijenjao ni za što. Dođe dosta ljudi i do mene, ima i puno volontera koji mi pomažu na ranču, a najviše od svih Helena Smolica bez koje bih bio izgubljen. A kad nema ljudi, tu su životinje i – Učka, zaključuje Đani, tjerajući koze na ispašu. ■■

Biološka raznolikost

Svom specifičnom položaju uz samu morsku obalu i miješanju mediteranske i planinske klime, Učka može zahvaliti i veliku biološku raznolikost. Tako flora Parka prirode Učka prema aktualnoj literaturi broji oko 1.300 različitih vrsta, što je s obzirom na relativno malu površinu zaštićenog područja izuzetno velik broj. Mnoštvo je i životinjskog svijeta, koji još i nije do kraja istražen, ali već sam podatak da na Učki postoji 252 vrste leptira ili 167 vrsta ptica dovoljno oslikavaju bogatstvo faune na obroncima najviše planine Istre i Kvarnera.

Rekreacija koja puni energijom i dobrim feelingom

Okupili se u školi trčanja, održali grupu na okupu i sačuvali motivaciju za daljnje bavljenje trčanjem – Torpedo Runnersi

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Sportska inicijativa Torpedo Runners nastala prije četiri godine, usprkos tome što nije „ustrojena“ kao udruga ili klub, okuplja gotovo 150 članova od kojih se deseci svakoga tjedna natječu na (polu)maratonima, trail utrka i drugim trkačkim natjecanjima

Svi trče. Posljednjih godina, „groznica skretanja“ zahvatila je ogroman dio pučanstva, u tenisice i tajice uskočili su mladi i stari, bogati i siromašni, bijeli i plavi ovratnici, djeca i penzioneri... Stotine trkača, ujedinjenih u pokretu, na Kantridi, u Kostreni, Kastvu, uz opatijski lungomare, na Molo longu, Učki, uz more, u šumi u planinama svakodnevno pomiču svoje fizičke i mentalne granice, uživajući u tom opijajućem osjetu „slatke boli“ rođene iz tjelesnog napora. Kao da se čitava Rijeka, u skladu sa svojim „fluidnim“ imenom, odjednom pokrenula...

Jednu od većih zasluga za sve veći broj trkača koji se mogu sresti na ulicama i stazama Rijeke i okolnih gradova imaju Torpedo Runners, sportska inicijativa nastala prije četiri godine, koja usprkos tome što nije „ustrojena“ kao udruga ili klub, okuplja gotovo 150 članova od kojih se deseci svakoga tjedna natječu na (polu)maratonima, trail utrka i drugim trkačkim natjecanjima.

– Torpedo runnersi nastali su nakon uspješno završene Adidasove škole trčanja generacije 2014. godine u trajanju od 8 mjeseci, istrčanog prvog polumaratona te zimske sezone trčanja 2014/2015. Kako se većina polaznika odlučila nastaviti baviti trčanjem, odlučili su osnovati grupu koja za cilj ima promociju trčanja, rekreativnog bavljenja sportom i očuvanja zdravlja, kaže Davorka Peran koja ima ulogu svojevrstne „glasnogovornice“ Torpedo Runnersa.

Uvijek je lakše trčati u grupi

Među ekipom koja se stalno povećava, ističe Peran, ima ljudi svih dobi, profesija i afiniteta, okupljenih prvenstveno s ciljem međusobne podrške, druženja i zajedničkog napredovanja.

– Uvijek je lakše trčati u grupi, grupa te ponese, daje ti snagu, motivira i opušta, a uvijek imaš i nekoga koga možeš pitati za savjet ili pomoć. Zajednički idemo i na natjecanja, tako se petnaestak ljudi sprema na veliki maraton u Grčkoj sredinom studenog, a svakog vikenda na raznim utrkama sudjeluje četrdesetak, pedesetak Torpedo Runnersa. Jesmo li mi odgovorni za „pošast“ trčanja u Rijeci? Pa, ne bih baš tako rekla – trčanje je u cijelom svijetu unazad pet, šest godina postalo sve jači trend, velik broj ljudi, i bivših sportaša, cjeloživotnih rekreativaca, ali i onih koji nikad prije nisu „navukli tenisice“, krenuo je trčati. I mi smo bili u tom trendu, okupili smo se u školi trčanja, a Torpedo Runnersi dali su nastavak tom inicijalnom impuslu, održali grupu na okupu i sačuvali motivaciju za daljnje bavljenje trčanjem, objašnjava Peran.

Damjan Dabović, kako kažu njegovi kolege, najbrži je među Torpedo Runnersima – dok većini treba više od 2 sata za istrčati polumaraton, Damjan ga završi za sat i 19 minuta. Tijekom četiri godine pretrčao je tri maratona i popeo se na brojna postolja na „dugometražnim“ utrkama.

– Trčim jer se cijeli život bavim sportom,

Iako je u pitanju rekreacija, koja u početku nije zahtjevana, kasnije te „obuzme“ i traži više vremena, iskustva su članova Torpedo Runnersa

„Runnersi“ Davorka Peran, Damjan Dabović i Aleksandra Deluka Tibljaš

najduže nogometom. Ali imao sam pauzu od desetak godina i nakon toga krenuo sam trčati, jer mi je to bilo najjednostavnije – možeš trčati gdje želiš, kad želiš, ne moraš tražiti ekipu i možeš si sam složiti „raspored“ za bavljenje sportom. Onda je počela škola trčanja u koju sam se odlučio uključiti, pa Torpedo Runnersi koji su uistinu izvrsna ekipa i velika podrška jedni drugima. Jer, iako je to rekreacija, koja u početku nije zahtjevana, kasnije te „obuzme“ i traži više vremena – mi treniramo i po 3, 4 puta tjedno, a trajanje treninga zna se protegnuti i na 3 ili 4 sata kada se trenira za maraton, kaže Dabović.

Od „kauča“ do polumaratona za šest mjeseci

Ističe da je trčanje sport za svakoga, odlična rekreacija koja „puni“ energijom i dobrim „feelingom“.

– Uz malo truda, mislim da svatko može doći od „kauča“ do polumaratona za šest mjeseci. Maratoni su nešto teža varijanta, no ako nema nekih zdravstvenih prepreka, vjerujem da se većina ljudi koja krene trčati kroz nekoliko godina može spremati za maraton, poručuje Dabović.

Za atenski maraton, koji će joj biti prvi u životu, sprema se Aleksandra Deluka Tibljaš.

– Nije toliko pitanje može li čovjek izdržati maraton – to je jedan dan, između 3 ili 6 sati trčanja, ovisi o mogućnostima. Ali teško je izdržati pripreme koje znaju biti stvarno rigorozne. Zato je dobro da je tu ekipa, guraju te, motiviraju da ne odustaneš. Ja nikad nisam bila sportaš, slabo sam se bavila sportom, a tražila sam neku rekreaciju i došla do trčanja. Vrlo brzo shvatila sam da je posebnost ovog sporta što se ne natječeš s drugima, nego sam sa sobom, rušiš barijere u tijelu, ali najviše u glavi. Osvojilo me trčanje „u startu“, sjećam se vala euforije koji bi me obuzeo nakon završenih treninga, „razbuđenih“ endorfina... A postaje to i „ovisnost“, postajemo nervozni kad prođe tjedan dana bez trčanja, zaključuje Deluka Tibljaš. ■■

Humanitarni rad

Osim trčanjem, Torpedo Runnersi stekli su reputaciju i svojim humanitarnim aktivnostima, brojnim donacijama koje su tijekom protekle četiri godine uputili raznim udrugama diljem Hrvatske. Nedavno su donirali traku za trčanje lovranskom mladiću Eriku Marčeti, koji se oporavlja od tri pretrpljena moždana udara i kojem će pomoći u rehabilitaciji i želji da iz kolica stane na svoje noge, a ranije ove godine prikupili su i utrkom na Kastvu više od četiri tisuće kuna koje su donirali djevojci iz Pule za liječenje od raka. Svake godine u prosincu organiziraju i Ho ho ho Run na Molo longu, a prihod od kotizacija daruju u dobrotvorne svrhe – lani, na 3. izdanju ove humanitarne utrke, prikupili su 11.600 kuna koje su podijeli riječkim udrugama za zaštitu životinja Vis Vitalis i Kitten safe house, a ranijih godina prikupljena sredstva davali su drugim udrugama posvećenim humanitarnom radu.

Razmišljanja o opremi

Iako u startu trčanje nije zahtjevno ni vremenski ni financijski, s vremenom i ono uzima „danak“ u oba područja. – O čemu se najviše daju savjeti među nama? Pa, osim o trčanju – o opremi. Najviše pričamo o tenisicama, one su ključni komad opreme, a većina nas ima ih puno pari: za asfalt, za šumu... Za krenuti u trčanje ne treba ti ništa posebno, no onda te jednom „opere kiša“ pa uložiš u dobar goroteks, kupiš bolje tenisice, pa s vremenom i to postane skup sport, govori Deluka Tibljaš.

Trajanje treninga zna se protegnuti i na 3 ili 4 sata kada se trenira za maraton

Uspavana ljepotica se

probudila i sada trči sve brže

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ZIP

Dolazit će nam mladi ljudi iz drugih krajeva Europe i svijeta, na najboljem smo putu da im pružimo uvjete da se nastane u Trstu. Razvijamo tercijarne djelatnosti, sve manje smo industrijski grad. Odgovorno tvrdim da smo bez sumnje grad koji ima najveći napredak u Italiji – uvjeren je gradonačelnik Trsta Roberto Dipiazza

Trščani generalno žive vrlo ugodnim životom, po službenim podacima Trst je po kvaliteti života svrstan na visoko šesto mjesto u 2017. godini

Hodočašća u Trst bila su redovna pojava do početka devedesetih godina, odlazak preko granice nekoliko puta godišnje bio je nepisano pravilo u ovim krajevima. Kolone automobila s registracijama ne samo Rijeke i Pule ili iz Slovenije nego većine gradova bivše države slijevale su se s Kozine prema Trstu, istinskoj „Meki“ za obnavljanje garderobe, ali i popunjavanje smočnice. Tamo je bilo svega čega ovdje nije bilo. Ili je bilo bolje kvalitete. Tako se barem činilo jer i iz Trsta se donosilo ne baš prvoklasnih stvari, pogotovo ako su bile kupljene na Ponte Rossu ili sličnim uličnim tržnicama, a ne u boljim trgovinama. U svakom slučaju, Trst je bio sinonim za Zapad, u koji se odlazilo zahvaljujući životu uz najmekši dio „željezne zavjese“ i činjenici da su građani bivše države mogli slobodno koristiti svoje putovnice, za razliku od onih iz drugih zemalja europskog istoka.

Puno prije nego što su ga svake subote osvajale

Grad koji je uoči Prvog svjetskog rata bio jedan od većih u Europi, s više od 200 tisuća stanovnika, danas se i dalje vrti oko te brojke

„horde“ sa šarenim vrećicama, Trst su zauzele jedinice Jugoslavenske armije. Partizani su u oslobodilačkim akcijama 1. svibnja 1945. godine ušli u Trst i tada je iskovana krilatica „Trst je naš“. Kasnije je u svojoj pjesmi baš takvog naslova, „Trst je naš“, istarski kantautor Franci Blašković govorio „Trst je naš, forši je moga bit, ma srića da ni“, jer gdje bismo onda morali odlaziti u šoping, sve do Venecije... No, činjenica je da Trst ipak nije postao naš, barem ne teritorijalno, jer Titova vojska se pod zapadnim pritiskom vrlo brzo povukla iz Trsta, a privremeno rješenje za trščansku krizu nađeno je 1947. godine kad su Italija i Jugoslavija potpisale mirovni ugovor kojim je osnovan tzv. Slobodni

Teritorij Trsta, odnosno svojevrсна tampon-zona između dviju država. Bio je podijeljen na zonu A koju su držale angloameričke snage i zonu B za koju je bila zadužena jugoslavenska vojska. Zbog hladnog rata koji je tinjao tih godina STT je bio predmet stalne napetosti, a 1954. godine je posebnim ugovorom doneseno rješenje kojim je priznat status quo – ukinut je STT, granica između zona A i B postala je državna granica između Italije i Jugoslavije, a Trst je tako konačno završio u Italiji. Napetosti između dviju država potpuno su smirene tek 1975. godine potpisom Osimskih sporazuma.

Raspad Jugoslavije teško pogodio Trst

Baš u sedamdesetim godinama ojačao je trgovački „bum“ Trsta i njegovo pretvaranje u „izlog kapitalizma“ za građane Jugoslavije, a to je potrajalo do raspada zajedničke države 1991. godine. Rat je uvelike smanjio odlaske u šoping, nastavili su, iako i oni u manjoj mjeri, u Trst dolaziti samo Slovenci te Hrvati iz područja na kojima nije bilo rata. Otvaranjem granica za robu sa zapada i nicanjem trgovačkih centara u novonastalim zemljama bivše države zapravo je u velikoj mjeri i nestala potreba da se po odjeću odlazi u Trst. Tek su pojedini artikli u trščanskim trgovinama ostali povoljniji cijena nego s ove strane granice pa i dan danas ljudi odlaze po „špežu“, ali u puno manjim količinama nego ranije.

Naravno da su se trgovci u Trstu zbog osjetno manjeg broja kupaca našli u problemima pa su trgovine masovno zatvarane, tek su nekolicinu zaposjeli Kinezi, najviše u području između kolodvora i Ponte Rossa. No, njihova roba slabije

kvalitete nije prolazila kod ljudi s ovih područja, trščanski zlatni dani bili su definitivna prošlost.

Raspad Jugoslavije teško je pogodio Trst čija je ekonomija bila ozbiljno narušena. Dotadašnji trgovački grad morao je naći nove izvore prihoda, u nekim stvarima se i vratiti u svoju prošlost. A prošlost Trsta je vezana uz razvoj luke, zahvaljujući izvrsnom geostrateškom položaju. Luku su razvijali Habsburgovci, pod čijom je zaštitom Trst bio još od 15. stoljeća. Trst je bio važna baza austrijske ratne mornarice te glavna luka monarhije za uvoz i izvoz, a pogotovo je dobio na važnosti u drugoj polovici 19. stoljeća, nakon što

U sedamdesetim godinama ojačao je trgovački „bum“ Trsta i njegovo pretvaranje u „izlog kapitalizma“ za građane Jugoslavije, a to je potrajalo do raspada zajedničke države 1991. godine

Tvrdim da smo grad koji ima najveći napredak u Italiji – gradonačelnik Trsta Roberto Dipiazza

Canale Grande, i nekada neizostavni Ponte Rosso

Brojni studenti popravljaju sliku popravljaju sliku Trsta kao ostarjeloga grada

Nakon što je ih je prestao zanimati isključivo kao grad trgovina, ljudi s ovih prostora sve više otkrivaju Trst kao turistički centar koji nudi bogatu prošlost, brojne trgoVe, pročelja svojih palača, spomenike, fontane, crkve i crkvice, uglavnom mnoštvo kultura i utjecaja na jednome mjestu

Nekad, u utrci za što boljim šopingom, malo je tko zamijetio ljepotu jednog od najvećih i najljepših trgova na Mediteranu, Piazzu Unita’ d’Italia, što se širom otvara prema rivi i moru, a navečer nudi poseban ugođaj zbog jedinstvenog podnog osvjetljenja plave boje

Godišnji promet luke prelazi 62 milijuna tona tereta

Oporavak luke počeo se javljati nakon Drugog svjetskog rata, a velika ekspanzija, na tragu one iz austro-ugarskih vremena, javila se ponovo početkom 21. stoljeća, kad je Trst u razvoju svoje luke našao način za povratak privrede u život nakon što je prestao biti trgovački centar ovog dijela Europe. Danas je tršćanska luka uvjerljivo najveća u Italiji, godišnji promet prelazi 62 milijuna tona tereta, a donedavno najveća Genova, koju je Trst na čelu prešao 2013. godine, ima čak petnaestak milijuna tona manje prekrcanog tereta, a trećeplasirani Cagliari cijelih 20 milijuna tona manje.

S razvojem tršćanske luke ponosi se i gradonačelnik Roberto Dipiazza, predstavnik Berlusconijeve stranke Forza Italia, koji je na čelu grada bio u dva mandata između 2001. i 2011. godine, a 2016. godine je ponovo zadobio povjerenje građana.

– Trst je danas prva talijanska luka i jedna od najvažnijih na Mediteranu, smatram da grad kakav je Trst zaslužuje tu poziciju. Trst se razvojem luke snažno razvija, stvorili smo preduvjete za širenje oživljavanjem lokacije u Porto Vecchiju, ispod željezničkog kolodvora prema zapadu. Dodatni zamah našoj luci moglo bi dati kinesko ulaganje u Trst, odnosno obnavljanje „puta svile“, za što postoji konkretan interes. Godišnje iz naše luke izlazi deset tisuća vlakova, u planu je da ih uskoro bude i 14 tisuća. Uspavana ljepotica se probudila i sada trči sve brže – govori Dipiazza i dodaje da se kao ulagači u Trst vraćaju i Austrijanci koji su već kupili prostor tršćanskog velesajma.

Trst je još i danas najznačajnija talijanska i jedna od najvažnijih europskih luka za uvoz kave, još uvijek više od 40 posto uvezene kave u Italiju ide

preko tršćanske luke. A što kava znači Talijanima, ne treba ni govoriti... No, to je daleko manji postotak u odnosu na austrougarska vremena ili doba nakon Prvog svjetskog rata kad je uvoz kave i prženje kave bio gotovo monopolski posao Trsta i po tome se Trst proslavio i na širim europskim prostorima.

Uvoz kave u Trstu pokrenut je još 1719. godine, kad je car Karlo VI. tršćanskoj luci dao status bescarinske zone. Koncem 19. stoljeća, 1891. godine, u Trstu je osnovana Udruga trgovaca kavom, treća takve vrste u Europi, nakon Hamburga i Amsterdama. U Trstu su niknule i pržionice kave te su nastali mnogi poznati brendovi ovog napitka pa se tako već 1892. godine pojavila kava naziva Hausbrandt, a kasnije još i druge vrste kave, povijesno vezane uz Trst – Cremcaffe, Amigos, Illy... Upravo je kava Illy možda i najpoznatiji tršćanski brend, danas se prodaje u više od 130 zemalja svijeta. Proizvodnju kave Illy pokrenuo je 1933. godine Francesco Illy, a dvije godine kasnije patentirao je prvi automat za kavu, preteču današnjih espresso aparata. Porodica Illy i danas je vrlo ugledna u Trstu, Francescov unuk Riccardo bio je od 1993. do 2001. godine tršćanski gradonačelnik.

Penzioneri čine ogromnih 28 posto populacije

Nad ekonomijom Trsta već gotovo dva stoljeća bdije „il leone di Trieste“, tršćanski lav, simbol osiguravajuće kompanije Generali, osnovane u austrougarsko vrijeme 1831. godine. Jedna je to od najvećih talijanskih kompanija, s lanjskim godišnjim prometom od 68,5 milijardi eura, po čemu je druga osiguravajuća kuća u Italiji i 24. po veličini u svijetu. U Trstu svoje sjedište ima i brodogradilište Fincantieri, najpoznatije po izgradnji velikih kruzera, ali i vojnih brodova. Lani je tvrtka, čiji se najveći škver nalazi u

Kvaliteta života

Tršćani žive vrlo ugodnim životom, čak i po službenim podacima, u malo kojem gradu u Italiji postoje bolji uvjeti za žitelje. Prema listu Sole 24 Ore, Trst je po kvaliteti života svrstan na visoko šesto mjesto u 2017. godini. Unazad petnaestak godina, gotovo stalno je među prvih deset, a 2005. i 2009. godine čak je proglašen šampionom kvalitete života. Kvaliteta okoliša i usluga izdiže Trst iznad ostalih gradova u Italiji, visoko je u kategoriji bogatstva i potrošnje, odnosno kulture i slobodnog vremena, te po poslu i inovacijama. Niže ocjene dobio je u demografiji te u pravdi i sigurnosti.

Središte Trsta – Corso Italia „kod Upima“

Monfalconeu, imala pet milijardi eura prihoda te se svrstava među jednu od najznačajnijih u sektoru brodogradnje.

Tršćane zabrinjava sve veći pad broja stanovnika i posebno starenje tršćanske populacije. Grad koji je uoči Prvog svjetskog rata bio jedan od većih u Europi, s više od 200 tisuća stanovnika, danas se i dalje vrti oko te brojke. Čak je od 1991. godine

Universita’ degli Studi di Trieste vrlo je priznat i na visokom mjestu unutar nezavisnog sustava vrednovanja talijanskih visokoškolskih ustanova

Nad ekonomijom Trsta već gotovo dva stoljeća bdije osiguravajuća kompanija Generali

Tršćansko sveučilište ima 12 fakulteta i oko tisuću profesora, a na njemu studira 23.000 studenata. Posebno su jaki studiji fizike i matematike, na kojima redovito predaje i nekoliko dobitnika Nobelove nagrade

Staro i mlado kod fontane Četiri kontinenta (Fontana dei Quattro Continenti)

pao s 230 tisuća na sadašnje 204 tisuće iako se zadnju godinu dogodio minimalan rast od 104 stanovnika, ali vezan je na nešto veći broj stranaca koji obitavaju u Trstu. No, posebno upada u oči to što je prosječna dob Trščana narasla na čak 49 godina, a penzioneri čine ogromnih 28 posto populacije, dok je talijanski prosjek malo iznad 19 posto. Pritom je u Trstu samo 14 posto stanovnika mlađe od 18 godina. Zbog tih brojki zabrinut je i trščanski gradonačelnik, ali navodi da je rješenje u razvoju ekonomije koja bi onda u Trst privukla veći broj mladih ljudi, ne samo iz Italije. Broj stranaca u Trstu je zaista sve veći, danas ih u ukupnom stanovništvu ima već oko 10 i pol posto, najveći broj ih je s područja bivše Jugoslavije i Rumunjske.

– Mladi ljudi će dolaziti u Trst ako im pružimo mogućnosti zapošljavanja, kao što je to svojedobno napravila carica Marija Terezija, koja je od grada od tridesetak tisuća ljudi razvila grad od 260 tisuća. Dolazit će nam mladi ljudi iz drugih krajeva Europe i svijeta, na najboljem smo putu da im pružimo uvjete da se nastane u Trstu. Razvijamo tercijarne djelatnosti, sve manje smo industrijski grad. Odgovorno tvrdim da smo bez sumnje grad koji ima najveći napredak u Italiji – uvjeren je Roberto Dipiazza, koji naglašava da Trst ima i razvijeno sveučilište, najjači istraživački centar u Italiji, a trščanskoj vlasti je želja da sve više visokoobrazovanih ljudi izabere Trst za svoje mjesto stanovanja.

Europska prijestolnica znanosti 2020. godine

Trščansko sveučilište osnovano je 1924. godine, ima 12 fakulteta i oko tisuću profesora, a na njemu studira 23.000 studenata koji popravljaju sliku Trsta kao ostarjeloga grada. Posebno je jak studij fizike, na kojemu redovito predaje i nekoliko dobitnika Nobelove nagrade. Università’ degli Studi di Trieste je vrlo priznat u cijeloj Italiji te je u zadnjih deset godina unutar nezavisnog sustava vrednovanja talijanskih visokoškolskih ustanova dva puta bio na drugome mjestu.

Fizika je, uz matematiku, najzastupljenija grana znanosti i na trščanskim institutima, poput Međunarodnog centra za teorijsku fiziku ICTP, koji djeluje pod okriljem UNESCO-a, ili istraživačkog centra Elettra-Sincotrone u obližnjoj Bazovici. Elettra upravlja s dva suvremena izvora svjetlosti, sinkotronom – kružnim akceleratorom čestica 3. Generacije te laserom sa slobodnim elektronima 4. generacije koji zajedno opskrbljuju svjetlom 30-ak generacije koji zajedno opskrbljuju svjetlom 30-ak visoko specijaliziranih laboratorija za istraživanje materijala i njihovih karakteristika. Trst se diči i prestižnom privatnom školom za postdiplomske studije, Scuola Internazionale Superiore di Studi Avanzati, SISSA. K tome, Trst je izabran za Europsku prijestolnicu znanosti 2020. godine.

Nakon što je ih je prestao zanimati isključivo kao grad trgovina, ljudi s ovih prostora sve više otkrivaju

Trst kao turistički centar koji nudi bogatu prošlost, brojne trgove, pročelja svojih palača, spomenike, fontane, crkve i crkvice, uglavnom mnoštvo kultura i utjecaja na jednome mjestu. Nekad, u utrci za što boljim šopingom, malo je tko zamijetio ljepotu jednog od najvećih i najljepših trgova na Mediteranu, Piazzu Unita’ d’Italia, što se širom otvara prema rivi i moru, a navečer nudi poseban ugođaj zbog jedinstvenog podnog osvjetljenja plave boje. Glavni trščanski trg bio je značajan i u doba Austro-Ugarske, o čemu svjedoči da je dugo vremena nosio ime cara Franje Josipa. Trg je okružen monumentalnim palačama, u kojima su smještene najvažnije upravljačke strukture, poput gradske vijećnice i sjedišta regije Friuli-Venezia Giulia. Središte trga krasi impozantna fontana nazvana Četiri kontinenta. A čitav prostor može se promatrati s terase najpoznatije trščanske kavane Caffè degli Specchi koja neprekidno radi još od sredine 19. stoljeća. Na trgu se više puta godišnje priređuju veliki koncerti, tu gostuju izvođači poput Carlosa Santane, Green Daya, Iron Maidena ili Filharmonije milanske Scale.

Gastro ponuda sve raznovrsnija

U turističkom obilasku Trsta nikako se ne smije zaobići dvorac Miramare, što se ističe na zapadnoj strani obale Trščanskog zaljeva. Izgrađen je sredinom 19. stoljeća za austrijskog nadvojvodu Maksimilijana, mlađeg brata Franje Josipa, i njegovu ženu Charlotte od Belgije. Maksimilijan nije stigao uživati u dvorcu, nikad ga nije ni vidio do kraja završenog, budući da je kao car Meksika otputovao u Srednju Ameriku gdje je ubrzo ubijen. No, zato posjetitelji Trsta danas mogu vidjeti unutrašnjost dvorca ukrašenu brojnim umjetničkim djelima, a posebno je impozantan park oko dvorca, površine 22 hektara, s velikim brojem tropskih stabala i biljaka. Turistima je u trščanskoj ponudi zanimljiv i srednjevjekovni dvorac San Giusto što se izdiže iznad grada te se s njega pruža izvrstan pogled na Trst i okolicu.

Trst je i grad brojnih muzeja, a među njima je jedan od posebnijih onaj posvećen poznatom irskom piscu Jamesu Joyceu koji je početkom 20. stoljeća živio i stvarao u Trstu. Ovdje je dobio nadahnuće za neka od svojih najvažnijih djela, uključujući i Uliksa. Joycea se i danas može sresti na trščanskim ulicama, točnije na mostu Ponte Rosso iznad Canala Grande, gdje je postavljen njegov kip u prirodnoj veličini.

U Trstu se danas nudi i sve bolja ugostiteljska ponuda, ne samo što se tiče izbora kave, nego i hrane i pića za svačiji ukus i svačiji džep. Sve više se otvaraju novi hoteli, restorani, barovi, sladoledarne. U ugodnom ambijentu uličica u centru nalaze se brojni kafići, pubovi i restorani u koje zalaze brojni Trščani, ali i studenti koji pridonose živosti ovoga grada. Talijanski gastro specijaliteti od siječnja 2017. godine nude se u novosagrađenom Eatalyju, svojevrsnom hibridu tržnice, boljeg supermarketa i mjesta na kojem se ponuđene delicije mogu degustirati. Zgrada iz 1902. godine na trščanskoj

rivi, u kojoj je nekad bilo skladište vina, preuređena je u moderno zdanje s pogledom na luku, a njezina tri kata, među kojima je u prizemlju smještena vinoteka, u velikom broju posjećuju građani Trsta i njihovi gosti.

Sportaši podbacili

Što se tiče sporta, Trst se u posljednje vrijeme baš ne može pohvaliti posebnim uspjesima svojih klubova. Nogometaši Triestine natječu se u trećoj ligi, s ambicijama australskog vlasnika da se uskoro vrate u drugi razred talijanskog nogometa. Klub koji je svoje najslavnije dane imao između dva rata i neposredno nakon Drugog svjetskog rata, kad je čak osvajao druga mjesta, posljednji put je u Serie A igrao još 1959. godine. Od tada je uglavnom u drugoj i trećoj ligi, a nekoliko puta je morao seliti i u niže rangove zbog bankrota.

Danas u najjačem talijanskom društvu Trst ima košarkaše koji su se u lipnju vratili u elitu nakon 14 godina odsustva. Pod imenom Stefanel košarkaški klub iz Trsta je sredinom devedesetih došao nadomak naslova prvaka, ali nakon odluke vlasnika o preseljenju kompletne momčadi u Milano sve je krenulo nizbrdo. Najtrofejniji trščanski klub je rukometni s čak 17 osvojenih scudetta, svake godine se nalazi u talijanskom vrhu. U prvoj ligi natječu se i vaterpolisti, ali bez osobitih uspjeha. S pet naslova prvakinja mogu se pohvaliti košarkašice, ali one se danas bore u drugom kvalitativnom razredu. ■■

Međunarodni centar za teorijsku fiziku u obližnjoj Bazovici, poznat je po sinkrotronu, kružnom akceleratoru čestica

Barcolana

Ako se već ne ističe uspjesima svojih klubova, Trst je poznat širom svijeta po svojoj najvećoj sportskoj manifestaciji – Barcolani. Istinski praznik jedrenja već ravno pola stoljeća u kalendaru je zabilježen druge nedjelje u listopadu, kad se more Trščanskog zaljeva zabijeli jedrima, a ove godine postavljen je novi rekord – 2.689 prijavljenih jedrilica! Najmasovnija je to jedriličarska regata na svijetu, svatko u svijetu jedrenja ima želju nastupiti na Barcolani. No, Barcolana nije samo velika regata, desetak dana Trst živi za jedrenje i uz jedrenje jer se u luci odvijaju natjecanja u raznim klasama, a na rivi punim plućima diše pravi jedriličarski grad. Sve je gamirano brojnim koncertima, raznim popratnim događanjima, izložbama, predavanjima vezanima uz more pa se s pravom može reći da je Trst u to doba pravi jedriličarski centar svijeta. Od Barcolane profitira cijeli grad budući da ju prati dvjestotinjak tisuća ljudi iz Trsta i okolice, ali i susjednih zemalja, pa se nerijetko na prepunoj rivi čuje i hrvatski jezik. Jedriličari najčešće nemaju problema s vjetrom budući da im je poznata trščanska bura itekakav saveznik. Ne kaže se uzalud – bura se rađa u Senju, caruje u Bakru, a piruje u Trstu.

Šušur na Barcolani – najmasovnijoj jedriličarskoj regati na svijetu

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

U Općini Lokve djeluje niz zanimljivih OPG-a od kojih ovom prigodom predstavljamo dva, „Agrotim“ i „Mrkvička“, slična po entuzijazmu i ljubavi prema prirodi kojoj pristupaju poštujući ekološke odrednice

U pogonu od Uskrsa do Svih Svetih

Vedrana je diplomirani pravnik, a Boris ekonomist pa je posao kojim se posljednjih 14 godina bave nešto sasvim drugo: „Iako smo u svojim profesijama doživjeli uspjeh i dobro radili, ovo nam je puno veće zadovoljstvo i puno se sretnije osjećamo kad kroz ovaj posao zaradimo novce jer smo u potpunosti sve odradili, od sadnje do berbe. Šest-sedam mjeseci godišnje smo ovdje, dolazimo prije lasta, tamo negdje prije Uskrsa, a odlazimo uoči Svisvetih te se ako nema puno snijega, poneki put još vratimo i tijekom zime“, govore Vedrana i Boris Brekalo.

Sve što uzgojimo i prodamo je ekološki čisto – Vedrana Brekalo

OPG-ovi koji su uspjeli u Gorskom kotaru

Okretanje korištenju prirodnih bogatstava Gorskog kotara kroz djelatnosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava preporuka je koju mnogi Gorani slušaju već niz godina. U područja na kojima se te preporuke prihvaćaju svakako spada i Općina Lokve gdje djeluje niz zanimljivih OPG-a od kojih ovom prigodom predstavljamo dva koja se razlikuju po godinama starosti njihovih vlasnika, ali su slična po entuzijazmu i ljubavi prema prirodi kojoj pristupaju poštujući ekološke odrednice.

Prvi od tih OPG-ova je „Agrotim“ kojeg čine supružnici Boris i Vedrana Brekalo koji su pred 14 godina krenuli u posao uzgoja jagoda i bili među prvima koji su se kroz OPG odučili baviti uzgojem ekoloških jagoda. Gospođa Vedrana priznaje kako tada baš nije bila za to: „Mi smo na lokaciji nedaleko od Mrzle Vodice još 1995. godine kupili zemljište i kućicu za odmor pa kad je suprug pred četrnaest godina počeo govoriti o uzgoju jagoda bila sam protiv jer sam znala da će, ako u to uđemo, biti jako puno posla i

Berba jagoda na plantažama Agrotima

obaveza. No, suprug je nagovorio sina i kćer pa je pri glasovanju bilo 3:1 i eto, izgubila sam, ali mi danas nije ni najmanje žao“, govori Vedrana.

Ljudi baš žele ekološki uzgojene proizvode

Iako su im na početku mnogi govorili kako uopće nema smisla ići u ekološki uzgoj jer je skuplji i teži, nisu odustajali. S vremenom je, kaže, došlo do nekih drugih promjena:

– Eko pristup pokazao se odličnim jer tržište za takve proizvode itekako postoji i sve veći broj ljudi želi baš ekološki uzgojene proizvode. Uz sam plod jagode mi smo u početku radili i preradevine te bili vrlo uspješni s džemovima za dijabetičare. No, vremenom smo shvatili da ćemo bez ikakvih problema prodati sve svježije proizvode pa smo odlučili odustati od prerade i u cijelosti se okrenuti prodaji svježeg gotovog bobičastog voća, a jagodi smo dodali aroniju, pa sibirsku te ove godine i američku borovnicu. Svu našu proizvodnju kontrolira Nadzorna stanica s Krka, imamo sve certifikate i sve što uzgojimo i prodamo je ekološki čisto, a s Nadzornom stanicom maksimalno surađujemo jer želimo da sve što proizvedemo zaista ima ekološku vrijednost“, govori Vedrana Brekalo, a njen suprug Boris, bez čije inicijative posla s jagodama ne bi bilo, kaže:

– Trenutačno imamo imamo 7.500 sadnica jagode, 420 sibirске borovnice, tisuću aronije, tisuću i pol američke borovnice te 500 sadnica šumske jagode. Svu berbu s jagodama realiziramo tako da ono što taj dan uberemo, odmah

prodamo jer je to najbolje kad je riječ o samoj kvaliteti voća. Prerada nam više nije zanimljiva, jer bismo morali imati bar tonu jagoda, a to je za nas previše. Mislim da bi naši, ali i rezultati svih ljudi koji se bave uzgojem bobičastog voća, bili puno bolji kad bismo se udružili u neki oblik zadruge ili slične organizacije. Tada bismo puno lakše prodali sve što proizvedemo jer veće zalihe lakše će kupiti neki jaki veliki kupac. Šteta je što nema zajedništva i suradnje jer bi nam to bitno osiguralo istup na tržištu i goranske proizvođače puno bolje pozicioniralo na sve zahtjevnijem tržištu“, govori Boris Brekalo.

Na samoj plantaži koja trenutačno broji oko 11.000 sadnica različitih vrsta bobičastog voća najviše posla obave baš njih dvoje, a jako puno pomažu sin i kći koji će, nadaju se, nastaviti ovaj posao. U planu im je, bar na pola godine, ovdje zaposliti i jednog radnika, a naredni korak u razvoju svakako je izgradnja plastenika u što će ići preko EU fondova. S tržištem nemaju nikakvih problema. Uz prodaju na pragu imaju već brojne stalne kupce, a sve je više i eko sajмова pa kvalitetan proizvod više uopće nije teško prodati.

Vedrana i Boris Brekalo kažu kako je u opstanku i razvoju njihovog OPG-a presudilo to što su imali veliku volju: „Jedne smo godine doživjeli četiri tuče i potpuno nam je bio uništen urod. No, nismo željeli odustati i bili uporni pa se na kraju ipak sve isplatilo. Pomoglo je i to što jako dobro znamo što je Gorski kotar; jednostavno te u desetak godina priroda mora jednom ili dva puta gadno „ošamariti“, bilo tučom, jakim kišom, sušom ili nečim sličnim. No, čovjek se ne smije predati, govore ovo dvoje goranskih Zagrepčana ili zagrebačkih Gorana koji su u Gorskom kotaru već četvrt stoljeća, a od kad su krenuli s jagodama redovno pola godine provode u kućici kraj svoje plantaže jagoda.

Sto posto prirodno

Drugačija je priča Antona i Davorke Mrkvička, mladog bračnog para koji se također odlučio okrenuti prirodi i njenim mogućnostima. Bilo je to, govori nam Anton Mrkvička, prije šest godina: „Ja sam neko vrijeme imao manju trgovinu u Lokvama, ali je sve išlo silaznom putanjom, pogotovo kad su se pojavili trgovački centri. Na nagovor jednog prijatelja iz Rijeke odlučili smo prekinuti tu agoniju te krenuti u nešto potpuno drugačije – proizvodnju bobičastog voća, konkretno aronije. Preko HBOR-a smo dobili jedan solidan kredit i pred šest godina zasadili aroniju te tako krenuli. Cilj nam je od početka bila prerada – dakle džem, sirup, sok... a tek manji dio prodavati kao gotov proizvod i toga se držimo i danas kad 80 posto svega što uzgojimo i uberemo preradjujemo.

Nedavno smo u Sloveniji nabavili malu liniju za preradu bobičastog voća, a cilj nam je u našoj kući

Anton Mrkvička i njegovi proizvodi

Jak interes za zdravom prehranom

Anton Mrkvička ističe kako su im, za sada, glavna tržišta Rijeka i Opatija gdje postoji zaista jak interes za zdravom prehranom. Nasadi OPG-a Mrkvička za sada se nalaze u Lascu Lokvarskom i na njima je zasađeno više od tisuću sadnica aronije, nešto manje jagode i maline te kupinu i ribizl. „Kad krenemo u branje onda angažiramo 6-7 mještanki iz Lokava, a u planu nam je ako bude sve išlo kako treba i zapošljavanje jedne osobe“, najavljuje Anton Mrkvička.

Boris Brekalo

Srne pojele sve plodove

Da nije lako uzgajati bobičasto voće obitelji Brekalo pokazao je i „slučaj košuta“. Naime, jedne godine su šumari prilikom izvlačenja drva iz šume stvorili velike naslage blata koje je kiša odgurala do ograde pa su srne mogle lako preko ograde. Naravno, one su iskoristile priliku i pojele plodove na oko 3.000 sadnica! „A, eto – bar su se one najele. Jest da nam je bilo teško, ali bolje nego da ih je potukla tuča“, govori Boro Brekalo.

Vrlo poseban restoran, zapravo brend

Na području zeleno-plave županije nekoliko je sjajnih restorana koji su svojom ponudom stvorili iznimnu prepoznatljivost, odnosno, kako se to danas kaže, postali brend. U niz tih restorana nedvojbeno spada mnogima znan i drag Planinarski dom „Vagabundina koliba“ smješten u šumskom miru Bribirske šume na nadmorskoj visini 864 metra i adresi Ravno 7, odnosno uz cestu koja preko Fužina i Liča veže Bribir i Novi Vindolski, a to znači Gorski kotar i Hrvatsko primorje.

Od 1996. godine vlasnici „Vagabundine kolibe“ su Draženka i Vladimir Savić koji su tijekom ta dva desetljeća napravili pravu malu gastro revoluciju stekavši ime i ugled i van okvira Hrvatske. Zanimljivo je pri tome da ni Draženka ni Vladimir nisu po zanimanju ugostitelji. On je inženjer građevine i godinama je bio tehnički direktor Komunalnog poduzeća u Crikvenici, odnosno Vodovoda u Novom Vinodolskom, a Draženka je godinama radila kao knjigovođa i šef računovodstva.

Dodali makrobiotičku ponudu hrane

I onda, priča nam Draženka, sredinom devedesetih, dolazi do promjena:

– Oboje volimo planinu i prirodu pa smo pomalo i zasićeni dotadašnjim poslom, odlučili krenuti u nešto novo, a glavni je inicijator bio Vladimir na čiji nagovor smo 1996. godine odlučili kupiti „Vagabundinu kolibu“ i baviti se ugostiteljstvom.

Draženka i Vladimir Savić 22 su godine u službi „Vagabunda“

To nije bila ni laka, ni jednostavna odluka jer smo imali malu djecu – Katarina je imala tri, a Luka devet godina. Tu smo živjeli, vozili ih u školu u Bribir pa ni njima nije bilo lako, ali su i oni veliki zaljubljenici u prirodu i vjerujem da će na jedan način nastaviti ovaj posao što se vidi i iz toga da su oboje završili ugostiteljsku školu i uključuju se u ovo što radimo pa smo im jako zahvalni, kao i mojoj i suprugovoj obitelji koje su nam jako, jako puno pomogle i bez kojih ne bismo uspjeli“, govori Draženka posebno zahvaljujući svim gostima „Vagabundine kolibe“. A način na koji su privukli štovatelje njihove ponude također je zanimljiv:

– I prije no što smo ga mi pred 22 godine preuzeli, „Vagabundina koliba“ je bila na glasu kao poseban restoran jer je udaljen od većih naselja, nije bilo struje i jelo se uz svijeće i sve je bilo nekako posebno. Svemu tome mi smo odlučili dodati još i makrobiotičku ponudu hrane, a motive sam pronašla u vlastitom životu. Naime, ja sam iz zdravstvenih razloga morala jesti balansirane obroke, dakle i one u kojima nema mesa pa sam već imala niz osmišljenih recepata i jela. Zašto i to ne ponuditi gostima, pomislila sam. Suprug se složio i uskoro smo počeli nuditi, primjerice, polpete od kopriva, juhu od bundeve, juhe od samoniklotg bilja, salate s biljem iz prirode, jela od gljiva, kolače utemeljene na iz prirode ubranim plodovima, kolače od cjelovitih žitarica bez jaja... početak nije bio lagan i često smo znali čuti da nam to neće ići jer ljudi nisu koze. No, nismo odustajali i počeli smo dobivati sve veći broj gostiju koje je privlačila baš ta ponuda. Naravno, uz to mi nudimo i niz drugih jela, ali uvijek nam je u prvom planu autohtonost ovog prostora pa, primjerice, imamo brojna jela od divljači, kobasice, jela s roštilja i sličnu „šumsku“ ponudu hrane od mesa za one koji ipak više vole meso, a da smo i u tome dobri svjedoči što smo nedavno na jednom značajnom gastro natjecanju u Opatiji dobili nagradu za divljač pečenu u umaku s aromatičnim travama“, govori Draženka.

Bez struje radili punih 17 godina

Draženkin suprug Vladimir na sve dodaje kako restorantski prostor nudi ukupno 85 sjedećih mjesta, 35 u unutrašnjosti te 50 na terasi:

– Nama sezona kreće, ovisno o vremenskim prilikama, tamo negdje između Uskrsa i 1. svibnja, a konstantno radimo do početka listopada, nekada i duže ako je vrijeme lijepo. Nakon toga

Originalni i opušteni

„Ča je lipo da ste nam prišli, sto put lipše neg' da ste prošli!“, stihovi Zlatice Balas uzrečica je kojom Draženka i Vlado često dočekuju goste u svojoj prekrasnoj kolibi smještenoj na visoka 864 metra nad morem što i za najtoplijih ljeta jamči svježinu, odmor i opuštanje te naravno, iznimno kvalitetnu i originalnu hranu zbog koje je „Vagabundo“ niz godina osvajao prva mjesta u natjecanjima za najbolju ponudu lokalnih specijaliteta, a u akciji Zeleni cvijet pripalo im je prvo mjesto u kategoriji najoriginalnije turističke ponude Primorsko-goranske županije. Koliko je „Vagabundo“ originalan svjedoči i činjenica da ih njihovi brojni stalni njemački gosti u šali zovu Hexenhäuschen ili Vještčina kućica, aludirajući, naravno, na originalnu iz prirode pripremljenu hranu.

Polpete od kopriva

radimo samo subotom i nedjeljom te praznikom, odnosno po dogovoru. Radi se svaki dan osim ponedjeljka, a ove smo 22 godine izdržali jer jako volimo prirodu i ovaj posao. Zaručili smo se u Vražjem prolazu u Skradu, a oženili nedaleko od „Vagabunda“. Godine 1996. mi smo u sve ovo krenuli bez dovoljno novaca, ali su nam naši prijatelji rado posudili sve što je trebalo pa smo uz njihovu pomoć, kao i uz kredite, uspjeli. Bez struje smo radili punih 17 godina, a to nas je tjeralo da imamo isključivo svježe namirnice koje se moraju pojesti istog dana. Iako je to svojevrsno opterećenje, ipak je i posebno, pa nas je potaknulo na kreativnost i zaista smo u ove 22 godine osmislili niz raznovrsnih gastro proizvoda koje smo razvili i po kojima smo postali poznati, a nastaviti ćemo tako i dalje, zaključio je Vladimir Savić. ■■

cca 0,30 dkg mladih listova koprive
0,10 dkg sojinih ljuspica
1 veća kapula, 4 česna češnjaka
krušne mrvice
ulje, brašno, sol i papar
Koprivu kratko prokuhati u slanoj vodi, ocijediti, narezati. Kapulu i češnjak proinstati na malo ulja. Sojine ljuspice skuhati u malo tople slane vode, dobro ih ocijediti.

Sjediniti sve gore pripremljeno, dodati malo krušnih mrvica - ako je potrebno. Raditi kuglice koje je potrebno uvaljati u brašno, malo ih stisnuti među dlanovima i pržiti u vrućem ulju.

Kad smo u Vagabundinoj kolibi počeli nuditi polpete od kopriva, juhu od bundeve, juhe od samoniklog bilja i gljiva, salate s biljem iz prirode, kolače s ubranim plodovima i kolače od cjelovitih žitarica bez jaja... Taj početak nije bio lagan i često smo znali čuti da nam to neće ići, jer ljudi nisu koze

Naresci od divljači

„Vagabundina koliba“ je uvijek bila na glasu kao poseban restoran jer je udaljen od većih naselja, u kojem nema struje i jede se uz svijeće

Spašavanje bjeloglavih supova, Beli, Cres

Napisao: Walter SALKOVIĆ
Fotografije:
JU Priroda i Walter SALKOVIĆ

U spašavanju supova važne su minute

Creskim nebom ove godine leti 97 parova bjeloglavih supova, mirno jedre na zračnim strujama i ostrim pogledom traže hranu, strvine životinja koje bi bez tih „prirodnih ekologa“ dugo zagađivale okoliš. Supove se uvijek broji u parovima jer, kad jednom pronađu bračnog partnera, ostaju s njim čitav život, a to može biti i do 40 godina.

Broj veličanstvenih „creskih orli“, kako ih zovu na otoku, iz godine u godinu raste zahvaljujući Centru za posjetitelje i oporavilištu za supove u Belom koji u ovom obliku djeluje od sredine 2016. godine. Otkako je kompleks na creskoj Tramuntani preuzela županijska javna ustanova „Priroda“, u potpunosti su obnovljene zgrade, izgrađena je nova letnica (volijera), u nekadašnjoj područnoj školi uređena je multimedijalna edukativna izložba o supovima i mali etnografski muzej, dok su na gornjim katovima opremljene učionice i prostorije za radionice, te spavaonice za volontere.

„S ponovnom uspostavom novog Centra za posjetitelje i oporavilišta za bjeloglave supove u mjestu Beli Javna ustanova „Priroda“ započela je 2014. godine. Od samog početka partneri su nam Primorsko-goranska županija i Grad Cres koji su, uz „Prirodu“ koja upravlja Centrom, tijekom godina osiguravali potrebna sredstva za obnovu. Izvedbu izložbenih postava financijski je podržalo i Ministarstvo turizma. U obnovu i uspostavu Centra s oporavilištem ukupno je uloženo 4,3 milijuna kuna, a od 2017. godine Centar je u punoj funkciji. Na aktivnostima koje se provode u Centru, posebice vezano uz skrb o bjeloglavim supovima, surađujemo sa zagrebačkim Zoološkim vrtom, Udrugom BIOM i Prirodoslovno-

matematičkim fakultetom iz Zagreba te Udrugom Tramuntana iz Belog, a turističke zajednice grada Cresa i Kvarnera također podupiru rad Centra u cilju njegove održive turističke valorizacije“, kaže Sonja Šišić, ravnateljica JU „Priroda“.

Ove godine spašeno 14 supova

Najvažniji zadatak Centra je briga o supovima koji prebivaju na kvarnerskim otocima, posljednjem staništu tih ugroženih strvinara u Hrvatskoj, a da taj zadatak uspješno provode pokazuje stabilan broj supova, kao i sve veći broj spašenih mladih ptica. Naime, creski bjeloglavi supovi jedinstveni su u svijetu po tome što se gnijezde na liticama iznad mora. Nekada, prije više tisuća godina, te su litice bile visoke planine, a kako se razina mora nakon posljednjeg ledenog doba podizala, gnijezda creskih supova našla su se neposredno iznad morske površine. Stoga mladi ptići, još nedovoljno jaki, tijekom svojih prvih letova nerijetko padnu u more iz kojeg se vlastitim snagama više ne mogu izvući. Neophodna im je ljudska pomoć, pa je izuzetno važno dobro educirati lokalno stanovništvo, kao i turiste i vlasnike plovila koji se često kreću tim područjem, kako trebaju postupiti kad vide supa u opasnosti. Edukacija je očito uspješna jer je ove godine spašen rekordan broj supova, njih 14, a većinu su spasili upravo mještani, turisti ili vlasnici turističkih plovila. Malobrojni djelatnici bejskog Centra, pa i cijele ustanove Priroda, ne bi mogli sami pokriti ogromno područje kojim se supovi kreću.

Za ovogodišnji Međunarodni dan strvinara koji se obilježava prve subote u mjesecu rujnu, uz predavanja i radionice paralelno održane u bejskom Centru i u Zoološkom vrtu grada Zagreba, na maloj svečanost u Belom podijeljena su priznanja spašavateljima supova i drugim podupirateljima Centra. Za pomoć i suradnju zahvalnice su uručene poduzetnici Tijani Ban Vrsalović, veterinarima Darku Luštici i Dubravku Devčiću te voditelju Sokolarskog centra iz Šibenika Emiliju Mengušiću. Za spašavanje, odnosno sudjelovanje u akcijama spašavanja bjeloglavih supova, priznanja su dobili Mario Sintić, Anton Sušić, Anto Čosić, Janko Armanda, Kristijan Brubnjak, Ivan Morožin, Tvrtko Abramušić, Robert Malatestinić, Miljenko Strčić, Damijan Korošec s kćeri i Slobodan Badrić. Supovi koje su ove godine spasili dobili su imena Merag, Osor, Osorčica, Elektra, Hana, Kupala, Kargadur, Tramuntana, Birbiraj, Kvarner, Draga, Krušija, Perun i Karlo, te su smješteni u volijeru dok se ne oporave i dovoljno ojačaju da mogu preživjeti u prirodi.

Ugostitelj spasio 60 supova

Među spašavateljima supova posebno je istaknut Mario Sintić, lokalni ugostitelj koji je ove godine sudjelovao u akcijama spašavanja čak osam supova. Dobro se sjeća prvog mladog supa kojeg je spasio iz mora, bilo je to sredinom osamdesetih godina. Škampario je u vodama oko Belog i ugledao supa kako se utapa. Nekako ga je izvukao iz mora i ostavio da se osuši, a najviše mu je u sjećanju ostalo kako je sup bio toliko gladan da je jeo i male škarpoće koje su mu davali. Budući da tada još nije bilo oporavilišta, spašene supove ostavili bi na povišenom mjestu kako bi ponovno mogli poletjeti. Mario Sintić, ili Marjeto kako ga zovu u Belom, od tada je spasio šezdesetak supova, a na pitanje zbog čega to čini jednostavno odgovara „Zato što sam ja odavde, a i oni su odavde!“.

Spašeni supovi smješteni su u volijeru dok se ne oporave i dovoljno ojačaju da mogu preživjeti u prirodi

Jednu od zanimljivijih ovogodišnjih akcija spašavanja imao je tijekom utakmice osmine finala Svjetskog nogometnog prvenstva između Hrvatske i Danske. U poluvremenu je dobio poziv da je uočen sup kojem treba pomoć i Sintić je bez razmišljanja skočio u svoj čamac i krenuo u akciju spašavanja. Iako je strastveni ljubitelj nogometa, čak i predsjednik NK „Pomorac 1921“ iz Kostrene, spašavanje supova za njega je bio prioritet, pa su ga prijatelji zadirkivali da su mu supovi važniji i od nogometa.

Voditelj Centra za bjeloglave supove Tomislav Bandera Anić kaže da s Marjetom čine uhodan tim jer on ima urođenu ljubav prema supovima i poznaje svako gnijezdilište. „Ne bi svatko izašao po jakom vjetru i po svakakvom vremenu samo zato da izvuče iz nevolje neku pticu“, kaže Bandera Anić.

Spašavanje mladog ptića koji je tijekom svojih prvih letova pao u more iz kojeg se vlastitim snagama više ne može izvući

Povijest Centra

Zgrada Centra za posjetitelje Beli izgrađena je 1929. godine i u njoj je, do osamdesetih godina prošlog stoljeća, djelovala osnovna škola. Kako bi se bjeloglavi supovi mogli aktivno štiti, a njihov život i posebnosti prezentirati posjetiteljima, u Belom je 1993. godine dr. Goran Sušić osnovao Eko-centar „Caput insulae“ s oporavilištem za supove, koji je bio u funkciji do 2012. godine. Od 2014. godine brigu o Centru vodi županijska Javna ustanova „Priroda“ u suradnji s partnerima, zagrebačkim Zoološkim vrtom, Prirodoslovno-matematičkim fakultetom u Zagrebu te udrugama Biom i Tramuntana. U svega dvije godine realiziran je veliki projekt obnove zgrade bivše škole i pratećih objekata, izgradnje nove letnice (volijere), uređenja hranilišta za supove koje su zajednički financirali Primorsko-goranska županija, JU „Priroda“, Grad Cres i Ministarstvo turizma.

Centar za posjetitelje Beli

U Centru se oporavljaju ozlijeđene i iscrpljene jedinke iz prirode koje se potom ponovno vraćaju u prirodu, čime se povećavaju šanse za opstanak ove ugrožene i strogo zaštićene vrste strvinara koja u Hrvatskoj obitava još samo na području Kvarnera

Novi vizualni identitet

JU "Priroda" je putem natječaja izabrala novo idejno rješenje vizualnog identiteta Centra za posjetitelje i oporavište za bjeloglave supove Beli. Na natječaj je pristiglo ukupno 60 radova, a najboljim je proglašen onaj autorice Tihane Starčević pod nazivom „Dati supu glas“ koji kreira interakciju između čovjeka i supa jer sup pomoću govornih oblačića, poput onih iz stripova, u prvom licu šalje poruke ljudima.

Nakon oporavka supovi se puste u prirodu, a zahvaljujući GPS odašiljačima može se točno pratiti njihovo kretanje

prisutan na turističkom tržištu, sve više posjetitelja pronalazi put do tog tisućljetnog naselja i oporavišta za supove te traži informacije o intrigantnim pticama koje se tu štite. Prve godine Centar je posjetilo oko 3.200 osoba, druge oko 5000, a u prvih devet mjeseci ove godine bilo je više od 6.500 posjetitelja. Centar polako postaje još jedan dragulj turističke ponude Tramuntane, koja već nudi pješačke i planinarske staze, labirinte, plažu s prvim europskim zip-lineom iznad mora, obnovljeni toš u selu, te još mnoštvo zanimljivosti. U dvorištu Centra ove godine je otvoren jednostavni ugostiteljski objekt sa suvenirnicom, u kojem se svaki posjetitelj može osvježiti sokom ili čajem od autohtonog ljekovitog bilja ili nabaviti prigodni lokalni suvenir.

Oporavište, a ne zoološki vrt

Iako se u Centru, kroz suvremenu multimedijalnu izložbu, mogu upoznati sa svim aspektima života bjeloglavog supa, većina posjetitelja želi vidjeti žive ptice koje se tamo nalaze. Djelatnici Centra strpljivo im objašnjavaju da nisu došli u zoološki vrt nego oporavište u kojem supovi moraju fizički i psihički ojačati prije nego što budu pušteni u prirodu. Ukoliko bi im turisti svakodnevno prilazili, bili bi pod stresom i njihov bi oporavak bio otežan. Stoga je u volijeri postavljena kamera, a na ekranima u Centru može se promatrati što supovi rade. No, kako bi se posjetiteljima ipak omogućilo da se što više približe supovima, u planu je izrada manje volijere do koje bi vodio tunel, pa bi se supove moglo promatrati bez uznemiravanja.

No, ne smije se smetnuti s uma da zadatak Centra nije turistička eksploatacija ptica, već upravo suprotno, njihova zaštita. U Belom su uspjeli povezati ta dva cilja.

„Centar nudi edukativno-turističke sadržaje, ali iznimno je važan stručni rad jedinog registriranog oporavišta za bjeloglave supove u Republici Hrvatskoj. U njemu se oporavljaju ozlijeđene i iscrpljene jedinke iz prirode koje se potom ponovno vraćaju u prirodu, čime se povećavaju šanse za opstanak ove ugrožene i strogo zaštićene

Mario Sintić (u društvu Marine Medarić i Sonje Šišić), lokalni je ugostitelj koji je samo ove godine sudjelovao u akcijama spašavanja čak osam supova

vrste strvinara koja u Hrvatskoj obitava još samo na području Kvarnera. Veseli nas što u suradnji s lokalnim stanovništvom i partnerima već nekoliko godina uspješno doprinosimo oporavku populacije mladih bjeloglavih supova koji tijekom ljetnih mjeseci nerijetko stradavaju, kaže ravnateljica Šišić.

Kvarner preletio Jadran

Da se supovi uspješno oporavljaju pokazuje primjer Kvarnera, mladog supa koji je krajem rujna izvršio nevjerojatan poduhvat za svoju vrstu. Iako je tek bio pušten iz oporavišta, preletio je Jadransko more na relaciji od Martinšćice na otoku Cresu do talijanske Ravenne, 170 kilometara, za manje od tri sata. Prvi je to, čak u svjetskim razmjerima, dokumentirani prelet jednog bjeloglavog supa iznad morske površine. Naime, bjeloglavi supovi, iako vrsni letači, nerado prelaze velike udaljenosti iznad morske površine jer oni za svoj let koriste termale, vertikalne zračne stupove, kojih nema iznad mora. Kvarner je ukupno tog dana prešao 370 kilometara, krenuvši s otočića Plavnika oko podneva, da bi se skrasio tek u unutrašnjosti Italije, dvadesetak kilometara sjeverno od Parme, na obalama rijeke Po, oko 18,30 sati.

„Potvrda je to da dobro radimo, da se sup oporavio u našoj volijeri i da smo dobro procijenili da su supovi spremni za puštanje u prirodu. Kvarner je otišao u Italiju napraviti malo reklame za naš kvarnerski kraj“, sa smiješkom kaže voditelj Bandera Anić.

Ove je godine uspješno pušteno u prirodu 13 oporavljenih supova, šest u svibnju i sedam u rujnu, a zahvaljujući GPS odašiljačima koji su na njih postavljeni može se točno pratiti njihovo kretanje.

Zadovoljstvo do sada učinjenim, iako je planova još mnogo, izražava i ravnateljica Javne ustanove „Priroda“: „Danas s ponosom možemo reći da je Centar mjesto susreta znanstvenika, istraživača, stručnjaka ornitologa, zaljubljenika u prirodu i entuzijasta, lokanog stanovništva i školske djece, te da se kroz aktivnosti Centra i rad Oporavišta za bjeloglave supove, monitoring populacije, edukaciju i održivu turističku valorizaciju prirodne i kulturne baštine otoka, provode aktivne mjere zaštite ugroženih bjeloglavih supova, zaključuje ravnateljica Šišić. ■■

Humanitarci vezani za Opatiju

Moj nono je bio Hrvat, oženio je nonu koja je bila Švicarka. Otac mi je Talijan, a majka Hrvatica iz obitelji Tomašić, koja se rano odselila u Italiju. Sestra moga nona se udala u Beč, za Bečanina. Ja sam dvije godine provela učeći španjolski, a moj sin je studirao u Španjolskoj, da bi se kasnije kao arhitekt odselio u Berlin, gdje je oženio s Nijemicom i „zatvorio krug“. Jer, kao mala sa svojom mamom i nonom govorila sam njemački, budući da nisu znale talijanski. A sada, nakon dugo vremena ponovo se vraćam tom jeziku – tako u nekoliko minuta više od stotinu godina dugu kozmopolitsku povijest svoje obitelji sumira Rita Panziere, koja se od svog naslijeđa ipak najradije zove – Opatijkom.

Jer, Opatijkom je postala vlastitom željom, ali i zahvaljujući svojim korijenima. Stan u staroj vili smještenoj iznad Slatine ispunjen je uspomnama – generacijama je u Ritinoj obitelji i čuva tragove povijesti i raznih kultura kojima su njeni članovi pripadali – a godinama, desetljećima je već „utočište“ koje ih okuplja u ovom gradu iz svih krajeva Europe i svijeta.

Opatija je lijepa u svako godišnje doba

– Za Opatiju me vežu prekrasne uspomene iz djetinjstva, kada sam ovdje dolazila sa svojom nonom. Provodila sam cijelo ljeto u ovom gradu, dva ili tri mjeseca, imala i mnoge prijateljice s kojima sam se igrala, ali i kasnije družila. U ono vrijeme jedino mi smo imali automobil, a i tada, posebice oko Božića kada smo najradije dolazili, nije ovdje bilo mnogo ljudi, prisjeća se Rita.

Iako je veći dio života bila vezana uz Padovu i Italiju, u kojoj je upoznala i supruga Enza Pizzeghella, još od kraja četrdesetih godina redovito je dolazila u Opatiju gdje je sada, u društvu supruga, odlučila boraviti veći dio godine.

– Opatija je predivna, mirna, opuštена... Tu doista uživamo. A kada nam počne nedostajati „miris“ velegrada, automobili, buka, dim i gužve, vratimo se nakratko u Padovu. Ali više od pola godine provodimo u Opatiji, a svake godine ovdje ostajemo sve duže i duže.

Od cijelog svog kozmopolitskog naslijeđa Rita Panziere se najradije zove Opatijkom

Stol pun uspomena – Rita Panziere i Enzo Pizzeghello

Teško mi je reći u koje godišnje doba je Opatija naljepša, nastavlja Rita, svako nosi svoje posebne čari. Zimi, kad je Advent, a vani je hladno, kada pijemo kuhano vino, tada grad ima jednu lijepu „toplu“ notu. U proljeće sve se rascvjeta i uživam odlazeći u šumu i provodeći vrijeme u „pravoj“ prirodi. A ljeti cijele dane provodim na plaži... Doista mi je teško reći koje godišnje doba najviše mi se sviđa. Čak i jesen, sa svojim kišama i uzvišenom atmosferom u studenom, oko blagdana Svih svetih, ima jednu dozu romantike, razmišljanje, samoću, kreativnost. Važno je u životu naći vrijeme bez obaveza, bez pritiska, jer tada se oslobađaju ideje, kaže Rita Panziere, koja je trideset godina radila kao profesor u školi komunikologije i kao „mind trainer“.

Danas, kada su u mirovini, Rita Panziere i Enzo Pizzeghello bave se prvenstveno humanitarnim radom, kojim su i povezali svoje „dvije domovine“, odnosno dva grada u kojima žive – Opatiju i Padovu, kao članovi organizacije Suvereni red sv. Ivana Jeruzalemskog – Vitezovi Malte.

Skupljajući čepove prikupio 70 tisuća eura

U deset godina ovi humanitarci imali su niz donatorskih aktivnosti realiziranih na području Opatije i Rijeke, a ove godine krenuli su aktivnije i u promoviranje prikupljanja plastičnih čepova što smatraju ekološkom i humanitarnom aktivnošću, koju će provoditi u suradnji s Crvenim križem i Komunalcem.

Enzo Pizzeghello taj je projekt pokrenuo u Italiji još 2003. godine, a prikupio je od tada značajan iznos – oko 70 tisuća eura, što još više dobiva na značaju ukoliko se zna da se kilogram čepova prodaje po cijeni od svega 18 centi. Dio tih iznosa završio je i u Opatiji i Rijeci, kroz brojne donacije, uglavnom medicinskih pomagala, ali i socijalne akcije – kao što je donatorski ručak kojim su nedavno „počastili“ dvadesetak korisnika opatijske Socijalne samoposluge. Na predanom radu na nedavnom im je prijemu čestitao i opatijski gradonačelnik Ivo Dujmić. ■■

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Danas, kada su u mirovini, Rita Panziere i Enzo Pizzeghello bave se prvenstveno humanitarnim radom, kojim su i povezali svoje „dvije domovine“, odnosno dva grada u kojima žive – Opatiju i Padovu

Vrijeme provode u vrtu i u tome uživaju

45 godina zajedničke Opatije

Enzo Pizzeghello dugo je godina opatijski gost, a jednim dijelom i sam se osjeća – Opatijcem. – U braku smo 45 godina, a prvi dan nakon što smo se oženili stigli smo – u Opatiju. Osvojila me priroda, cijelo vrijeme provodim u vrtu i doista uživam u tome. Ovdje osjećam mirnoću i smirenost kakva drugdje ne postoji. Čak i naša mačka voli Opatiju, zaključuje Pizzeghello.

Pedeset godina novinarske, rukometne i motociklističke karijere, 36 godina međunarodne rukometne sudačke karijere. Svjetski putnik, veleposlanik sa zviždajkom – to je Vladimir Vujnović, nekada prvo sudačko ime svjetskog rukometa. Kao aktivni igrač RK Pečina nastupao je do 1972. godine. Ispit za rukometnog suca položio je 1966. godine a od 1977. je sudac Prve lige da bi međunarodnu karijeru započeo tri godine kasnije. Sudio je utakmice balkanskog prvenstva, mediteranskih igra, europskih i svjetskih prvenstva, utakmice svih europskih kupova te olimpijskih igara. Bio je član hrvatske rukometne delegacije na Kongresu IHF-a 1992.godine na Ol u Barceloni kada je Hrvatska primljena za punopravnog člana Svjetske i Europske rukometne organizacije. Proglašavan 11 puta najboljim sucem Hrvatske i jednom najboljim sucem svijeta. Bio je suradnik, savjetnik, mentor Rukometne federacije Gulfa u Dubaju, EHF-a u Beču, IHF-a u Baselu i Talijanske rukometne federacije

u Rimu. Predavač u trinaest zemalja na temu „Kako uspješno suditi rukomet“ i „Psihologija sporta“ te na Akademiji Hrvatskog olimpijskog odbora. Profesionalno kao diplomirani politolog i diplomirani novinar, bio je predavač Povijest novinarstva i Novinarske vrste u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji. Autor je više od dvadeset dokumentarnih filmova i oko dvjesto putopisnih televizijskih i novinarskih reportaža za što je dobio nagrade Sedam sekretara SKOJ-a i dva Zlatna pera. Sve je to pretočeno u njegovu autobiografsku knjigu „Ambasador sa zviždajkom“. Autor je šest knjiga vezanih za problematiku rukometa i suđenja, glavni urednik revija Rukomet i Automotodrom i urednik Biblioteke sportski velikani. Dobitnik je mnogobrojnih priznanja u rukometu i motociklizmu, godišnje Državne nagrade za sport Franjo Bučar, Ordena Danica Hrvatske za afirmaciju Hrvatskog sporta u svijetu, Nagrade za životno djelo Sportskog saveza PGŽ...

Još živi ideja o Formuli 1 na Grobniku

1

Ove godine obilježava se 40 godina Automotodroma Grobnik, na kojem je prva utrka Svjetskog prvenstva motociklista održana 17. rujna 1978. Obilježili ste taj datum na više načina od kojih je novi asfalt na pisti automotodroma izazvao najveću pažnju. Kakva je budućnost Automotodroma Grobnik?

– Obljetnicu 40 godina „Grobničke ljepotice“ obilježili smo nizom događanja među kojima najznačajnije mjesto predstavlja polaganje novog asfalta i rekonstrukcija pratećih sadržaja automotodroma početkom godine. Bez tog zahvata koji je ostvaren kreditnim ulaganjem MK Kvarner Rijeka i Automotodroma Grobnik d.o.o. Čavle od 10 milijuna kuna bila bi upitna daljnja budućnost jedinog automotodroma na širem području regije. Odlično obavljen posao uz pomoć dvije ugledne talijanske tvrtke Dromo i Adigge Bitumeni i uz suradnju GP Krka i Rijekaprojekta, testirali smo na dvije međunarodne motociklističke i jednoj automobilističkoj manifestaciji. Najprije na 74. međunarodnoj utrci Alpe Adria prvenstva te Svjetskom prvenstvu motocikala s prikolicom, a zatim na automobilističkoj utrci Centralno Europske zone- CEZ-a. Oboreni su svi dosadašnji rekordi što je bio najbolji pokazatelj kvalitetno obavljenog posla. Pokazalo se da je san projektanta piste prof.dr.sc.Andrije Pragera postao stvarnost po drugi put nakon 40 godina.

Jubilej smo obilježili pod pokroviteljstvom Predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović Okruglim stolom na temu „Auto moto sport i turizam“ u suradnji sa TZ Kvarnera i Fakultetom za menadžment u turizmu i hotelijerstvo iz Opatije, izložbom fotografija na Korzu, Svečanom sjednicom Skupštine

MK Kvarner Rijeka na kojoj su dodijeljena priznanja najzaslužnijima. Promovirana je foto monografija i dokumentarni film i organiziran je Dan otvorenih vrata Automotodroma Grobnik kada je više od pet tisuća posjetitelja razgledalo automotodrom i uživalo u dvije izložbe povijesnih i sportskih automobila i motocikala „40 - Grobnik – retro & future“ i „Historic car Croatia – Za budućnost Grobnika“ u organizaciji RI-autosporta i Općine Čavle.

Pista je i dalje jedna od najatraktivnijih u Europi, a gledatelji imaju priliku promatrati utrku na gotovo 80 posto staze. Dobili smo u međuvremenu licence za održavanje svih utrka u motociklizmu i automobilizmu. Ako je suditi po popunjenosti kapaciteta nakon polaganja novog asfalta i najavama za 2019. i 2020.godinu, budućnost je neupitna. Ove godine komercijalne manifestacije su ispunile kvotu od 250 dana, a za 2019. godinu rezervirano je već sada više od 200 dana za komercijalnu djelatnost. Najave za 2020. i 2021.godinu nisu ništa slabije. Veseli podatak da sve veći interes za Automotodrom Grobnik i ulaganje u njegov razvoj pokazuju najpoznatije svjetske tvrtke.

Svega ovoga ne bi bilo bez brojnih entuzijasta i zaljubljenika u auto moto sport koji su u proteklih 40 godina dali ogroman doprinos djelovanju automotodroma. Uloga predsjednika MK Kvarner i NO Automotodroma Grobnik prof.dr.sc. Mladena Črnjara u svemu tome je vrlo značajna.

Svjetsko prvenstvo u Superbikeu manifestacija je kojoj su okrenute misli članova kluba i ljubitelja motociklizma u našem kraju. Za organizaciju ove manifestacije potrebna je podrška Primorsko-goranske županije i Vlade RH te ulaganje od 10 milijuna eura koje bi se vratilo u najviše tri godine.

2

Kad je svojedobno Slavica Ecclestone dovela svog muža Bernia na Grobnik... je li bilo realno da automotodrom ikad ugosti Formulu 1?

– Gospodin Bernie Ecclestone na Automotodrom Grobnik došao je i prije nego što je upoznao gospođu Slavicu. Znao je da utrke Svjetskog prvenstva u motociklizmu „Velika nagrada Jugoslavije“ koju smo organizirali trinaest puta, promatra više od sto tisuća gledatelja, da su sportski dužnosnici i medicinsko osoblje na najvišem nivou i da je svaka od utrka komercijalno isplativa i pokrivena. Kao vrlo mudar i sposoban menadžer vidio je tu priliku za širenje Formule 1 na istok. Malo se zna o našim susretima na Grobniku, Zagrebu, Imoli, Londonu i Brijunima gdje je bilo riječi o tome što treba učiniti za organizaciju Formule 1 u Rijeci. Gospođa Slavica Radić-Ecclestone bila je veliki zagovornik takve ideje. Na žalost, trebalo je uložiti značajna sredstva za produženje piste i izgraditi prateće sadržaje. Mi to nismo mogli sami bez državne podrške i velikih sponzora. Kontakti su nastavljeni i nakon završetka Domovinskog rata na najvišem nivou, ali na žalost, nikada nije došlo do realizacije ove ideje. Bilo je to vrijeme kada je u našoj zemlji bilo puno važnijih tema od ulaganja u Formulu 1 na Automotodromu Grobnik. Tako je jedna ideja ostala živjeti do današnjih dana. Možda će jednog dana biti ostvarena.

3

Zahvaljujući svom novinarskom, ali i sudačkom pozivu uspjeli ste obići 147 zemalja na pet kontinenata, i to ste ukomponirali u knjigu Ambasador sa zviždajkom. Potekli ste iz malog mjesta i sanjali da ćete jednog dana vidjeti Zagreb, Beograd, Sarajevo i Ljubljanu, a na kraju ste sto puta obišli svijet...

– Rođen sam u malom mjestu Apatinu na Dunavu. Sasvim slučajno jer sam se trebao roditi u Prištini gdje je otac bio komandant garnizona daleke 1948. godine. Nisam ni sanjao gdje će me život odnijeti. Počeo sam putovati najprije Jugoslavijom, a nakon dolaska u Rijeku 1964. godine počelo je moje putovanje oko svijeta. Zlato Rijeku volim više od svega. Pružila mi je slobodu i proširila vidike. Bez Rijeke ne bi bilo ni mene. Sve što sam postigao dugujem Gradu mojih snova. Od rođenja sam bio kozmopolita u genima. Moja baka Katarina Bleckl, po mami, bila je Njemica, djed Milan Aradski Poljak, baka Matilda Butorac, po tati, je iz Krmpota, a djed Simo iz Mrkopaljskog Tuka. Genetski tako formiran i uz znanje desetak stranih jezika već na samom startu imao sam želju za putovanjima. Sretan sam što su mi se želje ostvarile.

S tih putovanja potekle su i mnoge reportaže, prijateljstva, priznanja. Svako putovanje

Vladimir Vujnović:
Rijeka je grad iz
mojih snova

probudilo je u meni želju da nešto zabilježim iz prve ruke. Slušatelji Radio Rijeke imali su godinama priliku čuti moja javljanja iz gradova širom svijeta i saznati za događanja iz prve ruke i iza kulisa. Reportaže sam često objavljivao u Novom listu, Ilustrovanoj politici, Delu, Tovarišu, Dnevniku i mnogim drugim revijama širom svijeta. Mnoga događanja zabilježio sam kamerom i kasnije realizirao više od dvjesto ekskluzivnih televizijskih reportaža u zemlji i inozemstvu. Najdraži su mi gradovi Pariz, Venecija. Beč i New York. Ne znam zašto, ali u njima sam se uvijek najljepše osjećao. Imam veliki broj poznanika, ali vrlo malo istinskih prijatelja. Pamtim poznanstva sa brojim uglednim ljudima iz svijeta politike, sporta, filma, glazbe... Nabranje bi nas odvelo jako daleko jer bilo je tu predsjednika država, šekova, vrhunskih sportaša, trenera i dužnosnika, filmskih glumaca i režisera, glazbenika... Neka poznanstva prerasla su u prijateljstva koja su nagrađena i posebnim priznanjem. Tako se recimo dogodilo da mi u Seulu dodijele posebno priznanje za prijateljstvo prema tom gradu. Tamo sam bio, danas sam i ubuduće ću biti rado viđen gost. Neka prijateljstva postala su dio moje obitelji. Među takve ubrajam doktore Naseredin Marwana, Ognjena Krausa, Milenku Đinđić-Pavičić, kuma Roberta Budanovića, Ivicu i Irenu Mikić, obitelji Polić iz Mrkoplja, Troskot iz Čavala...

Kruna sudačke karijere – s Pjerom
Mladinićem na Olimpijskim igrama u
Atlanti 1996. Godine

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Nakon dolaska u Rijeku 1964. godine počelo je moje putovanje oko svijeta. Zato Rijeku volim više od svega. Pružila mi je slobodu i proširila vidike. Bez Rijeke ne bi bilo ni mene. Sve što sam postigao dugujem Gradu mojih snova

4 Nakladnik ste sportske edicije, Biblioteke Sportski velikani. Obzirom na krizu u izdavaštvu i u sportskoj logistici, uspijevate li bez problema producirati takva izdanja?

– Da, uspijevam. Još uvijek ima ljudi koji vjeruju da sve ono što nije napisano u knjigama, nije se ni dogodilo. Snaga pisane riječi i knjiga nikada neće nestati bez obzira na sva suvremena komunikacijska dostignuća. Uvijek će biti ljudi koji će htjeti pročitati knjigu. Biblioteku sam pokrenuo sa željom da se odužim vrhunskim sportašima moga Grada koji se ima čime ponositi

5 Često spominjete tri najveće ljubavi a to su rukomet, auto moto sport i ljubav prema novinarstvu. Ima li tu mjesta još za nekoga?

– Ja bih promijenio redoslijed. Prije svega je novinarstvo jer to je moj život i moja najveća ljubav iako nikada nisam profesionalno radio u dnevnim novinama. Zatim dolazi nogomet koji sam odlično igrao i jako mi je žao što nisam bio uporan da zaigram u nekom velikom klubu. Rukomet i moto sport su moji hobiji koji su mi uz novinarstvo najviše pružili i omogućili da stotinu puta obiđem svijet, a nekada sam samo htio sam vlakom iz Osijeka doputovati u Rijeku.

Da, ima mjesta prije svega za suprugu Jadranku bez koje mene danas ne bi bilo. Kada sam se prije deset godina susreo sa teškom dijagnozom, karcinomom bubrega, iz temelja su mi se promijenili životni prioriteti. Nisam se predao

kada govorimo o sportu. Do sada je izašlo petnaest knjiga. Kako sam ja još „vrlo mlad“ i ambiciozan kao da mi je 25 godina, a i volim raditi ono u čemu uživam, ne znam gdje mi je kraj... Ideja imam na pretek. Nadam se i dalje podršci Primorsko-goranske županije, Grada Rijeke, Sportskog saveza PGŽ, Riječkog sportskog saveza, Moto kluba Kvarner, Automotodroma Grobnik i tvrtki koje imaju razumijevanja za ovakve knjige. Zanimljivost Biblioteke je podatak da su autori svih knjiga moje kolege i prijatelji riječki novinari i fotoreporter. Budućnost izdavaštva vidim u malim nezavisnim izdavačima.

nego sam uz pomoć supruge, tri kćerke Katije, Nastije i Jane te unučadi Tonje i Antonia krenuo dalje. Jako sam ponosan na sve ono što su do sada postigle moje kćerke koje iz dragosti zovem pametnice i ljepotice i unučad Tonju i Antonia koje obožavam.

Posljednjih dvadesetak godina ljetne mjesece provodimo u Mrkopaljskom Tuku, oazi mira i ljepote Gorskog kotara. Tuk je postao mjesto novih inspiracija za zimske dane. Bilo bi mi drago da Gorski kotar svojom ljepotom jednog dana postane mala Švicarska jer ima sve predispozicije za uživanje u ljetnim, ali i zimskim blagodatima. Dobar dio vremena provodim i u Kostelju nedaleko Grižana u Vinodolskom kraju gdje me uvijek s mnogo ljubavi i lijepim riječima na čakavskom dočeka mama Marija kako od milja zovem Jadrankinu mamu jer na žalost nikoga više nemam od svojih starijih.

Automotodrom Grobnik iz zraka – s novim slojem asfalta

AUTOR: ANTRAKS	ENDEMSKI UČKARSKI ...	PROSTORUA ZA ODLAGANJE DRVA, ŠUPA (MN.)	INFORMATIKA	PRILOG: NA ONAJ NAČIN	NAJMANJE, U NAJMANJU RUKU	"IMPERIAL CHEMICAL INDUSTRIES"	*TONA*	GLUMICA PAPAS	SEAN ASTIN	GRAD U NIZOZEMSKOJ POZNAT PO SIRU	ČITAV, CJELOKUPAN NAGOVARATI, POTICATI	BILJKA OD KOJE SE IZRABUJU METLE	FILMSKI DETEKTIV VENTURA	SPOMENIK PRIRODE NA UČKI
PREKO-MJERNO SE NAPITI (ZARG.)														
KONJ CRNE DLAKE							DJELATNICE IMPERATOR							
ČUVARICE OVACA									LATINSKO MUŠKO IME (ZLATKO) AKTINIJ					
ZNANOST (MN.)						ŽITELJICA ANAMA ŠPANJOLSKA							*AMPER* OS, OSOVINA (LAT.)	
ZAGREBAČKA GRADSKA ČETVRT										DREVNI GRAD U MEZOPO-TAMIJI (AGADE)				
NAŠA INDUSTRIJA NAFTI				FILM MARTINA SCORSESEA S LEONARDOM DICAPRIOM								KRAPINA NIZ FOLKLORNIH PRIREDABA		
NOGOMETNI STRUČNJAK BLAŽEVIĆ														
"CENTRAL STANDARD TIME" NAJVIŠI VRH UČKE											ČAROBNJAK, VRAČ POZNATI RANČ NA UČKI			
PRAVO ZABRANE													*ANNO* FILMOVI STRAVE I UZASA	
KISIK		VINKOVCI RUSKI TAJKUNI												TALIJANSKI REDATELJ, GIUSEPPE ("GORKA RIZA")
FLAMANSKI SLIKAR VAN CLEVE (ANAGRAM: JOSO)														
GLUMAC PACINO			VODIK PLANINARSKI DOM I PRUEVOJ NA UČKI											
KEČUANSKO PISMO					KISIK	KULTNI FILM ALEXA PROYASA S BRANDONOM LEEJEM	ANDRE AGASSI	"NATIONAL MARITIME CENTRE"	BUKA KAD DOJENČE PLAČE	*ČELIK* LAV IZ "KRONIKA IZ NARNIJE"		OSIJEK SLAVENSKO BOŽANSTVO		
KOMOTNA ŽENA KOJA ČEKA DA DRUGI OBAVE POSAO											"PLASMA RE-NIN ACTIVITY"			
MJESTO NA OTOKU PASMANU											UREĐAJ ZA PRISLUŠKI-VANJE, TAP			
GLABENA MJERA					NJEMAČKI INDUSTRIAL METAL BEND ŽERAVICA									
HRVATSKI KNJIZEVNIK, MIROSLAV ("U LOGORU")							POVRITNA I ZACINSKA BILJKA, SELEN IVAN DOOIG						OZNAKA ZA TOP U SAHU TAMARA OBROVAC	
ŽITELJI MJESTA NA OTOKU CRESU								ZIMSKI ODJEVNI PREDMET (MN.) "METAR"						
NAJSTARIJI HRVATSKI KRALJEVSKI GRAD				NAŠ BIOLOG I ZNAN-STVENIK, MIROSLAV							ORGAN NUJHA			

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije
Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koraljka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: izv. prof.dr.sc. Đulijka Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove
Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze
Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: izv. prof.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-920 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu
Ciotlina 17b/1, Rijeka
T ++385 51 351-881 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnica: v.d. Tamara Carević Baraba

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
Nikolina Radić Štivić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka
Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Javna ustanova Priroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ
Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije
Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
Adam Butigan
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 47. BROJA ZIP-A

(pristigle 383 koverta, dopisnice i razglednice)

3 ručka/večere za dvije osobe u Bistru – Trattoria „Franca“, Baška, otok Krk

Mihaela Grbčić
P.I.R. 6, 51264 JADRANOVO

Ozren Gallat
F. Čandeka 36, 51000 RIJEKA

Ivanka Perković
Krasica 145/A, 51227 KRASICA

3 poklon paketa trgovine slastice Vilma

Radovan Trinajstić
Zdrinščaka 12, 51414 IČIČI

Marija Tintor Filipović
Branimira Markovića 15, 51000 RIJEKA

Laura Saletnik
Jankovićeve cesta 15, 51211 MATULJI

3 poklon paketa PGŽ

Darko Belović
Janka Polić Kamova 85, 51000 RIJEKA

Vjekoslava Simčić
Cesta za osojnaki 24, 51211 MATULJI

Ivona Špoljarić
Zametska 40, 51000 RIJEKA

10 Knjiga „Rijeka – Južni pol Srednje Europe“

Željko Laloš st.
Supilova 153, 51300 DELNICE

Borivoj Košćić
Tribalj 40, 51243 TRIBALJ

Irena Lakotić
Gusti Laz 9, 51301 BROD NA KUPI

Maja Hrdas (kod Paulin)
Gornja vraca 14, 51513 OMIŠALJ

Oktavija Ročić
Rtič 8, 51328 LUKOVDOL

5 knjiga „Rapska baština“

Radojka Jusić
Stari grad 1, 51211 MATULJI

Višnja Pećanić
Franje Čandeka 36, 51000 RIJEKA

Jelena Brozović
Tvornička 14, 51326 VRBOVSKO

Dinka Kruljić
Kralja Tomislava 13, 51301 BROD NA KUPI

Ruža Kovačević
Marčelji 14, 51216 VIŠKOVO

10 Knjiga „Fra Serafin Trsatski“

Sergej Stipančević
B. Markovića 10, 51000 RIJEKA

Lana Vidaković
Kapucinska 30, 31000 OSIJEK

Zorica Miljković
Cmčićeva 8, 51000 RIJEKA

Gigliola Činko Glavić
Kvumerska 40, 51211 MATULJI

Svetlana Devčić
Podfara 8, 51262 KRALJEVICA

Slavica Močinić
Dirače 83/A, 51000 RIJEKA

Vesna Mrakovčić
Čiković NN 174, 51215 KASTAV

Robert Maganja
Dražičkih boraca 57 A, 51218 DRAŽICE

Hrvoje Martinović
Kvaternikova 70 A, 51000 RIJEKA

Edi Maršanić
Pulac 14, 51000 RIJEKA

5 knjiga Josipa Luzera: „Onput kad smo se igrali“

Spomenka Micolini
Stari grad 1, 51415 LOVRAN

Ivan Mrakovčić
Gornja kala 2, 51521 PUNAT

Miroslav Marković
Mate Vidulića 64 A, 51550 MALI LOŠINJ

Marin Pavalec
Bršca 1, 51213 JURDANI

Mario Burić
Grič 1, 51311 SKRAD

5 torbica za mobitel od Ruralne otočne grupe Muzej ovčarstva

Sanja Širola
Žminjska 6 A, 51000 RIJEKA

Iva Jakovčić
Ivana Jakovčića 39, 51262 KRALJEVICA

Josip Zoretić
Škrljevo 128, 51223 ŠKRLJEVO

Lukas Mataija
Zagrebačka 36, 51250 NOVI VINODOLSKI

Karmela Rupčić
Saršoni 85, 51216 VIŠKOVO

10 audio CD

Ines Kovačević
Stara Baška 170, 51521 PUNAT

Ivam Žagar
Vodovodna ulica 34, 51304 GEROVO

Luigi Satalić
V. Gortana 34 A, 51554 NEREZINE

Marija Braut
Brzac 70, 51500 KRK

Albert Jelenčić
Omladinska 7, 51000 RIJEKA

Tom Simonaj
Bregi 36, 51211 MATULJI

Ana Bošković
Liburnijska 22, 51414 IČIČI

Vanda Škalamera
Brseč 26, 51417 MOŠČENIČKA DRAGA

Marija Skladany
Gorica 7, 51523 BAŠKA

Saša Babić
Mali Dol 83, 51241 KRIŽIŠĆE

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do petka 8. ožujka 2018. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će u četvrtak 14. ožujka na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

NASELJE I GRANIČNI PRIJELAZ – PASJAK; MOTOCIKLISTIČKI AS, STANOVNIK RUPE, JOSIP – SURINA; MEMORIJALNI CENTAR – LIPA; GOLET, KRŠ, LIBURNIJSKI – KRAS; NAJPODUZETNIJA OPĆINA U HRVATSKOJ – MATULJI; CESTOVNI GRANIČNI PRIJELAZ – RUPA

Nagrade za točne odgovore iz križaljke 48. broja ZIP-a:

3 ručka/večere za dvije osobe u Gostionici „Vagabundina koliba“, Ravno 7, Bribir
3 poklon paketa trgovine slastica „Wilma“
3 poklon paketa PGŽ
5 knjiga Petra Grabovca „Rijeka“
5 knjiga Bojana Zoričića „Moj stari Novi“
10 knjiga Fra Serafin Trsatski
5 knjiga Nikice Mrdena: „Ljubav i ljubomora“
5 majica PGŽ
10 audio CD-a

Priče iz primorsko-goranskog kraja
Tekst pripremio: Dragan Ogurić
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radočić

štorije

Svaki voz pe' stotina mija!

Neki ljudi koji u lučicama imaju barke znaju pričati da ih ne nađu uvijek u onom stanju u kojem su ih ostavili. Kao da netko preko noći nešto s njima čini, a ima i takvih koji svoju barku ne nađu na istom mjestu na kojem su je privezali!

To nas navodi da povjerujemo pričama koje dolaze s raznih dijelova naše obale, a koje govore, ponekad o vilama, a ponekad o vješticama ili štrigama što vole obnoć putovati raznim udaljenim krajevima svijeta.

Tako jedna priča kaže da je neki Kožul iz Lovrana imao barku i pomislio, posumnjao da mu netko na njoj nešto radi. Jedanput, sakrio se u barku da vidi tko će doći. I došle su četiri vile: tri i komandant. Sjele su u barku i rekle: “Jedan zvuk, tristo milja”. Kad su počele veslati, svakim zaveslajem bile su tristo milja dalje. Onda bi se malo odmarale, pa su opet veslale. Kad su stigle na cilj, izašle su u šetnju. Tada je iz barke izašao i taj Kožul iz Lovrana i, da ga ne vide, nabrao je neke trave. Kad su se vratili u Lovran, vidio je da je na toj travi papar;

tako je znao da su bili u Brazilu – tamo gdje papar raste. A vile nisu znale da je Kožul u barci, inače bi ga bile rastrgale.

U Vignju na Pelješcu – to je bila istina, jedan kapetan je pripovijedao – kad je jedno jutro došao na svoju barku da ide na ribanje, našao je barku u neredu. Vesla su bila razbacana, konop zamršen, sidro nije spuštено. Tako je to opazio više puta i bilo mu je sumnjivo. Na krmi je imao komoricu u koju se jedne večeri sakrio da vidi tko će doći. Negdje pola sata prije ponoći, čuje on galamu ženskih i među njima prepozna i svoju ženu. Razgovarale su o tome gdje će: ili u Pugliu pod orah, u Italiju, ili u đardin u Aleksandriju, kod nekog bogatuna brati datule. Pljeskajući rukama, odlučile su da će u Aleksandriju. Kad su sjele u barku, ovako govore:

– Svaki voz pe' stotina mija! Svaki voz pe' stotina mija!

I tako su došle u Egipat za pola sata. Pošle su u đardin, vidjele da nema nikoga, a onda su kao lupežice krenule po vrtu krasti.

Svaka je donijela na brod punu pregaču.

Do zore su došle kući, usidrile barku, uzele svaka svoje datule i biž' kući. I tamo su legle.

Bilo je ljetnje doba. Sutradan poslijepodne sjele su one pred kuću radit, plest, prest i pripovijedat. I eto ti kapetana pred njima, sve se ovako šeta.

– A bi li vi mogle se dosititi di sam ja noćas bio?

A one slegnu ramenima.

– A ko će znati di si ti noćas bio.

A on govori:

– A bi l' te vi virovali da sam bio u Alesandriju?

I pokaže grančicu punu datula. Razotkrije ih:

– Ti višćice, ti višćice, ti si višćica, i ti si višćica, i između vas evo i moje žene.

Tad je uhvatio ženu za ruku i odveo je doma, zatvorio je na mjesec dana – da više ne bude vještica iliti, što bi kod nas rekli – štriga.

Oblik i dubina jame djeluju tako da u njoj vlada osobita mikroklima

Meraška jama na otoku Cresu

Tekst i foto: mr. sc. Marko Randić
Javna ustanova Priroda

Meraška jama, koju opažamo kao neobičnu geomorfološku strukturu usječenu u padine s desne strane trajektnog pristaništa i naselja Merag, jedan je od rijetkih ali vrlo dojmljivih primjera urušne ponikve na otoku Cresu. Vjerojatno je nastala u davni urušavanjem stropa velike podzemne šupljine. Njezine bočne strane strme su i stjenovite, a u dnu ponikve nakupilo se mnogo kamenog krša i većih kamenih blokova koje svjedoči o nekadašnjim velikim lomovima i masivnim urušavanjima stijena.

Jama je nastala na osojnoj (zasjenjenoj) strani obala otoka Cresa, a, uz to, oblik i dubina jame djeluju tako da u jami vlada osobita mikroklima. Stoga ovaj lokalitet ima ulogu svojevrsnog pribežišta (refugij) nekolicine vrsta prilagođenih povećanoj vlažnosti tla i zraka kao i modificiranoj temperaturi zraka u dnu jame.

Posebnosti staništa i djelovanja mikroklimе na živi svijet u prvom se redu očituje u bujnoj šumskoj vegetaciji te množini mahovina i paprati koje prekrivaju kameno kršje i blokove. U dnu jame uspijeva i nekoliko na otoku Cresu rijetkih biljaka koje možemo smatrati reliktima iz ranijih i hladnijih razdoblja Zemljine prošlosti. Jedna od takvih je deveterolisna režuha (*Cardamine ennaeaphyllos*), proljetnica iz porodice krstašica, blijedo žučkastih cvjetova, uobičajeno rasprostranjena u kontinentalnim bukovim šumama. Strme stijene na bokovima urušne ponikve također su stanište rijetkih petrofilnih vrsta ptica i zanimljivih vrsta bilja, kakav je endemični istarski zvončić.

Južnjačka paprat česta je na mahovinastim stijenama u dnu Meraške jame